

Niemiecka Prezydencja Unii Europejskiej

6. Europejskie Spotkanie Osób Doświadczonych Ubóstwem

Zmaganie się z ubóstwem i wykluczeniem społecznym

Postęp dokonany, kolejne kroki

Raport z konferencji

Bruksela, 4 - 5 maja 2007 roku

Spis treści

Przegląd konferencji	Error! Bookmark not defined.
6. Europejskie Spotkanie Osób Doświadczonych Ubóstwem: Zarys i przebieg konferencji	4
Główne postanowienia konferencji	Error! Bookmark not defined.
Raport	Error! Bookmark not defined.
1 Wspólne powitalne przemówienie przewodniczących konferencji	11
2 Przemówienie otwierające konferencję i mowy powitalne	13
3 “Dokąd zmierzaliśmy, gdzie jesteśmy” Symboliczne przedmioty prezentowane w czasie spotkania	20
4 Rezultaty warsztatów i sesji plenarnej	30
5 Postanowienia końcowe	Error! Bookmark not defined.
Załącznik 1: Wnioski Niemieckiej Prezydencji z 6. Europejskiego Spotkania Osób Doświadczonych Ubóstwem zaprezentowane Komisji ds. Zatrudnienia, Spraw Socjalnych, Zdrowia i Spraw Konsumentkich 30 i 31 maja 2007 roku	38
Załącznik 2: Uczestnicy	Error! Bookmark not defined.

Przegląd konferencji

Szóste Europejskie Spotkanie Osób Doświadczonych Ubóstwem: Zarys i Przebieg konferencji

Kreowanie dróg pomagających w radzeniu sobie z ubóstwem i wykluczeniem społecznym jest głównym zadaniem dla odpowiedzialnych polityków. Z tego powodu, przedstawiciele państw członkowskich i parlamentu, obecni na Szczycie w Lizbonie w 2000 roku, postawili za cel Unii Europejskiej, który ma zostać osiągnięty do 2010 roku, "stać się najbardziej konkurencyjną i dynamiczną, opartą na wiedzy gospodarką na świecie, zdolną do zrównoważonego wzrostu ekonomicznego z większą ilością i lepszych miejsc pracy i ze znaczącą spójnością społeczną". Osiągnięcie tego celu wymaga ogólnej strategii ukierunkowanej na zwalczanie wykluczenia społecznego. Aby doprowadzić do wdrożenia tych ambitnych założeń, Komisja Niemieckiej Prezydencji podkreśla potrzebę odnalezienia wspólnotowości w szerokim Europejskim Modelu Socjalnym dwudziestego pierwszego wieku, który reaguje w odpowiedni sposób na wszelkie formy ubóstwa i wykluczenia społecznego. W tym procesie wszyscy zainteresowani powinni otrzymać prawo głosu – także, i przede wszystkim ci, których prawa uczestnictwa społecznego są ograniczane przez ich usytuowanie na marginesach społeczeństwa. Europejskie Spotkania Osób Doświadczonych Ubóstwem, które odbywają się w pierwszej połowie każdego roku począwszy od 2001, są ważnym elementem w rozpowszechnianiu modelu większego uczestnictwa na poziomie europejskim.

Tegoroczne 6. Europejskie Spotkanie Osób Doświadczonych Ubóstwem odbyło się 4/5 maja 2007 roku pod przewodnictwem Niemieckiej Prezydencji Rady Unii Europejskiej w Centrum Konferencyjnym Palais d'Egmont w Brukseli. Biorąc pod uwagę zarówno istotę Spotkania, jak i jego organizację, zostało ono przygotowane przez komitet organizacyjny, w którego skład weszli pracownicy Europejskiej Sieci Przeciwdziałania Ubóstwu (European Anti Poverty Network EAPN), przedstawiciele Niemieckiego Ministerstwa Pracy i Spraw Społecznych, Europejskiej Generalnej Komisji Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Równych Szans, Niemieckiej Sieci Przeciwdziałania Ubóstwu, ATD Czwarty Świat, FEANTSA (Europejska Federacja Organizacji Narodowych pracująca z osobami bezdomnymi), Rządu Belgii oraz przedstawiciele Ministerstwa Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny Słowenii.

W spotkaniu wzięło udział około 220 osób, w tym, z wyjątkiem Rumunii, delegacje złożone z osób doświadczonych ubóstwem ze wszystkich krajów członkowskich Unii Europejskiej, jak również z Norwegii. Komisja Prezydencji Niemieckiej była reprezentowana przez Vice Kanclerza i Federalnego Ministra Pracy i Spraw Społecznych, Franza Münteferinga i przez Sekretarza Komisji Parlamentarnej Ministerstwa Pracy i Spraw Społecznych, Franza Thönnesa. W imieniu Komisji Europejskiej, w spotkaniu uczestniczył Vladimir Špidla, Komisarz ds. Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Równości Szans. Wiele krajów

członkowskich wyznaczyło swoich przedstawicieli z Ministerstwa Spraw Społecznych, Komisji ds. Zabezpieczenia Społecznego (SPC), z Parlamentu Europejskiego oraz z Rady EU. Ponadto, w Spotkaniu wzięli także udział reprezentanci organizacji pozarządowych, partnerzy społeczni oraz środowisko akademickie.

Celem dwudniowej konferencji było zrobienie bilansu i zilustrowanie jak sytuacja socjalna osób doświadczonych ubóstwem w krajach członkowskich Unii Europejskiej zmieniła się od czasu rozpoczęcia spotkań w 2001 roku. Faktyczne doświadczenie codzienności zostało odzwierciedlone poprzez uczestnictwo tych, których dotyczy walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Delegacje przygotowały w trakcie warsztatów konkretne zestawienie tych wyzwań i priorytetów integracji społecznej, które ich zdaniem są najpilniejsze i przekazały je w swoich raportach reprezentantom politycznym z Instytucji Europejskich i krajów członkowskich.

W trakcie przygotowań do konferencji, EAPN sporządziła przewodnik metodyczny dla delegacji narodowych i poprosiła je o wizualizację podsumowanych bilansów w formie trójwymiarowych przedmiotów. To właśnie prezentacja tych przedmiotów stanowiła centralny element konferencji. Były one pokazywane w czasie sesji plenarnych w ciągu dwóch dni i dały intensywny wgląd w problemy i postrzeganie ich przez osoby doświadczone ubóstwem w krajach członkowskich. Przedmioty te stały się wyrazem potrzeb, które powinny być realizowane w Europejskim Modelu Społecznym. Nietrudno było dostrzec, że czynniki prowadzące do ubóstwa i wykluczenia społecznego są bardzo podobne wewnątrz Unii Europejskiej, ale ich faktyczny wpływ na uczestnictwo i realizowanie możliwości może się znacznie różnić, ze względu na różne poziomy bezpieczeństwa socjalnego, który jest wyraźnie inny w wielu krajach.

Powitanie i otwarcie

Spotkanie zostało rozpoczęte przez dwóch przewodniczących konferencji, bp Marię Jepsen i Prof. Dr. Ernst-Ulricha Hustera, którzy we wspólnym przemówieniu powitalnym podkreśli znaczenie równości społecznej w Europie. W szczególności osoby, które spotykają się z ubóstwem i wykluczeniem społecznym potrzebują wsparcia i możliwości uczestniczenia w tym Spotkaniu. Jednak mandat wskazuje poza konferencję i dlatego przewodniczący konferencji przypomnieli wszystkim obecnym o jedności słów i czynów. Vice Kanclerz Niemiec i Federalny Minister Pracy i Spraw Społecznych Franz Müntefering podjął ten aspekt w swojej mowie otwierającej Spotkanie zaznaczając, że walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym nie jest tylko sprawą ludzkiego współczucia, lecz polega na dobrze rozumianym interesie społeczeństwa jako całości. Państwo jest odpowiedzialne za umożliwienie jednostkom samopomocy. Dostęp do rynku pracy, realizowanie możliwości kształcenia, oraz zapewnienie dostępnego mieszkalnictwa, są z jego punktu widzenia,

centralnym fundamentem w walce z ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Vladimír Špidla, Komisarz ds. Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Równości Szans podkreślił w swoim powitalnym przemówieniu, że osoby tworzące politykę zostały wezwane do potraktowania poważnie spraw i potrzeb w szczególności tych osób, które żyją na marginesie społeczeństwa. Unia Europejska może doprowadzić do integracji społecznej jedynie wtedy, gdy wszyscy obywatele będą włączeni w proces jednoczenia. Efektywna polityka walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym powinna zapewnić dostęp do zatrudnienia, które pozwala na utrzymanie, równe szanse edukacyjne, dostęp do odpowiedniej opieki zdrowotnej, jak również do dóbr społecznych i należnych usług. Jako przedstawiciel Komitetu Praw Człowieka Lauri Sivonen wskazał na niezbywalność praw osoby ludzkiej i podkreślił w swoim przemówieniu powitalnym, że ubóstwo i wykluczenie społeczne są stałym pogwałceniem godności człowieka. Polityka przeciwko ubóstwu i wykluczeniu społecznemu musi być wymierzona we wszystkie rodzaje dyskryminacji i powinna zapewniać uczestnictwo każdemu. Pomędzy tymi dwoma wypowiedziami, Virginie Poilvert, która była delegatem podczas 5. Spotkania, wyraziła krytyczną opinię z perspektywy zainteresowanych dotyczącą doświadczeń ze Spotkania z poprzedniego roku. Spotkania Osób Doświadczających Ubóstwa były przede wszystkim okazją do wyrażenia opinii przez tych, których sprawa ubóstwa dotyczy najściślej. Pozwoliły też na rozszerzenie wiedzy na temat objawów ubóstwa i wykluczenia społecznego w Europie poprzez ilustrowanie cech wspólnych jak i różnic. Spotkania promują solidarność pomiędzy Osobami Doświadczającymi Ubóstwa, a także, w tym duchu, stały się okazją do promowania działań tych, którzy nie poddali się w walce z ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Prezentacja przedmiotów i warsztaty

Pierwszego dnia, pod hasłem *“Dokąd zmierzaliśmy, gdzie jesteśmy” – Bilans Pięciu Europejskich Spotkań Osób Doświadczających Ubóstwa*, przedmioty z Austrii, Belgii, Bułgarii, Cypru, Danii, Finlandii, Włoch, Francji, Szwecji, Malty, Grecji, Niemiec, Węgier, Irlandii, Łotwy, Litwy, Luxemburga i EAPN zostały zaprezentowane i skomentowane w czasie sesji plenarnej. Następnie uczestnicy przeszli do dyskusji na temat trudności i sukcesów integracji społecznej podczas siedmiu oddzielnych warsztatów pod tytułem *“Tworzenie wspólnych strategii – wspieranie dialogu – wzmacnianie opinii – patrzenie w przyszłość – ułatwianie integracji i spójności społecznej”*. Rezultaty warsztatów zostały podsumowane w raportach, które przedstawiono w czasie sesji plenarnej drugiego dnia.

Dyskusja i wymiana

Drugi dzień rozpoczął się od prezentacji przedmiotów z Czech, Holandii, Norwegii, Polski, Portugalii, Słowenii, Hiszpanii i Wielkiej Brytanii, jak również z Komisji Bezpieczeństwa Społecznego i Ministerstwa Spraw Społecznych i Zdrowia Publicznego Belgii, oraz Komisji

Europejskiej. Główne rezultaty i konkluzje z warsztatów zostały zaprezentowane. Te krótkie uwagi stały się wprowadzeniem do dyskusji pomiędzy Jérôme Vignon, Przewodniczącym Zarządu Bezpieczeństwa Społecznego i Integracji, Elise Willame, Przewodniczącą Europejskiego Komitetu Bezpieczeństwa Społecznego i Renzo Fior, Przewodniczącym Emmaus, oraz delegatami. Skupiono się tutaj przede wszystkim na problemach i przejawach ubóstwa i wykluczenia społecznego, jak również na możliwych rozwiązaniach w ramach europejskiego planu działań. Pytanie o otwarty dostęp i uczestnictwo na poziomie europejskim stanowiło punkt centralny, podobnie jak konieczność poprawy elementów uczestnictwa zarówno na poziomie europejskim jaki i narodowym.

Wnioski i perspektywy

Spotkanie zostało zakończone przez Franza Thönnesa, Parlamentarnego Sekretarza Stanu w Ministerstwie Pracy i Spraw Społecznych, Ludo Horemansa, Przewodniczącego EAPN, oraz Davora Dominkuša, Dyrektora Generalnego ds. Społecznych w Ministerstwie Pracy, Rodziny i Spraw Społecznych Słowenii. Jako reprezentant krajów członkowskich w Komitecie ds. Opieki Społecznej, Pani Willame zaprezentowała Panu Thönnes czerwony megafon jako przedmiot przedstawicieli rządu. Ten przedmiot stanowił aluzję do faktu, że ci, których dotyczy problem ubóstwa muszą wyrażać głośno swoje zdanie do odpowiedzialnych za politykę, a jednocześnie, jest to wezwanie dla uczestników, by mówili jak najgłośniejszemu w imieniu wszystkich zmagających się z ubóstwem. Megafon został przekazany przez Pana Thönnesa do Pana Dominkuš jako reprezentanta państwa nadchodzącej Prezydencji.

Główne postanowienia konferencji

Ważne tematy i przedmioty dyskusji w czasie konferencji zostały podsumowane i przedstawione w poniższym zestawieniu. Były one poruszone i prezentowane przez delegacje w formie trójwymiarowych przedmiotów, w czasie warsztatów i dyskusji w grupach:

- Delegaci uznali, że obecnie wzrasta dobrobyt i pomyślna koniunktura w Unii Europejskiej. Jednocześnie wyrazili swoją obawę, że przepaść między ubogimi a bogatymi staje się coraz większa i ponadto nie jest to tylko sprawa Europy. W tym samym czasie został zaobserwowany fakt, że kwestia sprawiedliwego podziału dóbr leży wciąż na marginesie zainteresowań polityków.
- Niektórzy z delegatów pojmują jako iluzję założenia Lizbony mówiącego o zdecydowanym zmniejszeniu ubóstwa do 2010 roku. W przeciwieństwie do tego, zaobserwowali wręcz pogorszenie warunków życia, szczególnie ludzi żyjących w ubóstwie i wykluczeniu społecznym. Postrzegają oni narzędzia służące integracji społecznej nie jako dające wsparcie dla samopomocy, ale zupełnie odwrotnie, jako protekcję i redukcję ich prawa do uczestnictwa.
- Uczestnicy konferencji mają poważne wątpliwości w związku z postępującą liberalizacją i prywatyzacją usług publicznych. Z ich doświadczenia wynika, że takie wskaźniki mają wpływ na marginalizację społeczną i czynią dostęp do podstawowych usług jak woda czy energia trudniejszym lub droższym.
- Uczestnicy rozważali również tematy związane z ubóstwem dzieci, niepełnosprawnością spotykającą kobiety, ograniczonym dostępem do systemu edukacji i opieki zdrowotnej, wysokim stopniem bezrobocia i bezdomności, oraz brakiem dostępu do zasobów mieszkalnych. Wymienione elementy są pojmowane jako główne czynniki ryzyka prowadzące do wykluczenia w większym lub mniejszym stopniu w każdym kraju członkowskim. W niektórych przypadkach, system opieki społecznej nie zapewnia żadnej ochrony, lub tylko niewystarczające odpieranie ryzyka.
- Dyskryminacja i rasizm są ważnymi punktami wyzwającymi wykluczenie. Dotyczą one szerokiego spektrum grup takich jak, mniejszości narodowe (w szczególności mniejszość romska), osoby niepełnosprawne, samotni rodzice, osoby w podeszłym wieku, jak również migranci.
- Została również wyrażona troska o poszanowanie praw osób szukających azylu w krajach Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem została poruszona

kwestia łamania prawa do ich ludzkiej godności. Także sytuacja osób bez ważnych dokumentów, migrantów zarobkowych, często wiąże się z naruszaniem ich fundamentalnych praw.

- Długoletnie ubóstwo odgrywa ważną rolę szczególnie w krajach członkowskich Europy Wschodniej. Problem pojawia się tutaj dlatego, że usługi socjalne według Europejskiego Modelu Społecznego nie stawiają czoła ubóstwu.
- Chociaż rządy i administracja publiczna w wielu krajach członkowskich Unii Europejskiej jest teraz bardziej świadoma tematów partycypacji osób doświadczonych ubóstwem, delegaci wciąż obserwują krótkotrwałość założeń wobec ich konkretnej realizacji. W tym celu konieczna jest nie tylko procedura legislacyjna zapewniająca prawo do uczestnictwa, ale przede wszystkim codzienne wsparcie administracji.
- Posiadanie racji nie zawsze znaczy uzyskiwanie sprawiedliwości. Delegaci zwrócili uwagę na znaczne problemy w egzekwowaniu należnych praw i wzywali w tym kontekście do zobowiązania agencji publicznych do rozpowszechniania informacji.

Punkty wymienione powyżej wskazują, że zadowalająca integracja społeczna jest życzeniem, ale nie realnością dla wielu osób w Europie. Rozwiązanie problemów społecznych jest odtąd podstawowym testem zasadności całkowitego procesu unifikacji Europejskiej. Integracja społeczna nie może się odbywać bez udziału tych, których przede wszystkim dotyczy, którzy oczekują spotkania się z szacunkiem i w warunkach odpowiednich dla pełnej integracji, w atmosferze równości.

Unia Europejska podjęła zadanie ulepszania jedności społecznej w krajach członkowskich i pomiędzy nimi. Europejskie Spotkanie Osób Doświadczonych Ubóstwem dało możliwość specyficznego spojrzenia na wkład Strategii Lizbońskiej. Uwagę skupiali nie politycy, ani środowisko akademickie, ale oddawanie głosu 'ofiaram' jako ekspertom broniących się we własnej sprawie. To wzmocniło wymianę pomiędzy nimi, ale także politykami i obecnymi na spotkaniu przedstawicielami instytucji i stowarzyszeń w European Trade Union Confederation (ETUC) i promowaniu praw dzieci i młodych osób (Eurochild), i umożliwiło stworzenie sieci. Konferencja wyjaśniła również, że „Europa potrzebuje twarzy” jak stwierdziła przewodnicząca konferencji biskup Maria Jepsen. To jest przekaz do osób doświadczonych ubóstwem: „Ty jesteś kimś ! My jesteśmy świadomi twoich problemów i szanujemy cię w twojej sytuacji.” Poza tym, należy być przekonanym, że wiele instytucji i osób prywatnych, inicjatyw i sieci wsparcia zajmują się opieką nad osobami, które borykają się z trudnościami. Rezultaty Spotkania wyrażają wgląd w takie inicjatywy i podkreślają, że w

przyszłości Europa nie może pozwalać na tolerowanie postaw sprzyjających wykluczeniu społecznemu.

Poprzez wprowadzenie w formie wspólnego powitalnego przemówienia obu przewodniczących spotkania, główne założenia programu Spotkania zostały podsumowane. Więcej informacji można znaleźć w załączonej liście uczestników, ułożonej według kraju pochodzenia oraz funkcji.

Całe Sprawozdanie

1 Wspólne przemówienie powitalne przewodniczących konferencji

Strategia Lizbońska 2000, Europejska Sieć Przeciwdziałania Ubóstwu, europejskie spotkania osób doświadczających ubóstwa: dobrze jest, że istnieją, ale pragnęlibyśmy aby były lepiej znane i aby otrzymywały więcej wsparcia ze wszystkich stron i na wszystkich poziomach – ostatecznie chcielibyśmy mieć nadzieję, że kiedyś one samodzielnie wykonają tę pracę.

Niemniej oczywistym jest, że nie będzie to możliwe w krótkim czasie i prawdopodobnie nigdy. Liczba osób ubogich, którzy żyją w warunkach ekstremalnej biedy powiększa się – co do tego nie ma żadnej wątpliwości. Przejdźcie się po naszych miastach i odwiedźcie Internet i będziecie mieli potwierdzenie tego zjawiska, które może być spotkane w całej Europie. Dlatego to Spotkanie jest tak ważne i jego celem jest wymiana doświadczeń, dodanie optymizmu i umożliwienie spotkania się ludziom, którzy w inny sposób praktycznie nie mieliby takiej możliwości poznania się. Tutaj, mężczyźni i kobiety z różnorodną odpowiedzialnością i którzy są dotknięci ubóstwem, choć w inny sposób, mogą rozmawiać i wysłuchać jeden drugiego i rozwinąć perspektywy przeciw ubóstwu przeszłości i biedzie, która jeszcze stanowi dla nich zagrożenie. My jesteśmy zaznajomieni z tematem ubóstwa w różne sposoby. Ja, Maria Jepsen, jestem od 15 lat biskupem Ewangelicžno-Luterańskim w Hamburgu, jestem tam zaangażowana szczególnie wobec osób, które nie mają domu i żadnego dochodu, jak i również wobec kobiet żyjących w ubóstwie. Ja, Ernst-Ulrich Huster, jestem ponad 25 lat zaangażowany w badania problemów dotyczących ubóstwa i wykluczenia społecznego, pracując w i razem ze stowarzyszeniami pomocy społecznej i organizacjami pozarządowymi, a szczególnie z podmiotami rządowymi i Komisją Europejską. Wyczuwamy ogromne różnice i jednocześnie jesteśmy pod wrażeniem znaczącej elastyczności podejścia osób ubogich, sposób w jaki z wyobraźnią sobie radzą i silnie podtrzymują, działając solidarnie, ale znamy także skrajne przeciwieństwo, w którym dominuje depresja, inercja i marginalizacja. Biblia jest naszym przewodnikiem i w niej czytamy, po pierwsze, że ubodzy zawsze będą z nami, ale równocześnie jest w niej zawarte ciągle wezwanie, aby nie odsuwać biednych na bok, nie wykorzystywać ludzi ubogich, ale być w stosunku do nich miłosiernym i uczciwym. Jesteśmy oceniani przez to czy szanujemy ludzi ubogich i staramy się w miarę możliwości zapewnić im godne warunki do życia. Podczas uroczystości upamiętniającej 50 rocznicę podpisania Traktatów Rzymskich 25 marca 2007 roku, Wspólnota Kościołów Protestantkich w Europie (CPCE) ogłosiła pięć wyzwań dla przyszłości Europy. Wymieniamy trzecie wyzwanie:

„Unia Europejska potrzebuje większej sprawiedliwości. Pomimo wszystkich sukcesów gospodarczych, prawie 80 milionów osób w Unii Europejskiej żyje jeszcze na poziomie minimum socjalnego i jedno dziecko na pięć jest zagrożone ubóstwem. Ponad 17

milionów osób w Unii Europejskiej jest bezrobotnych. Przepaść pomiędzy ubogimi i bogatymi powiększa się w wielu krajach Europy. Kościoły Protestanckie w Europie chcą Unii Europejskiej, która potrafi zachować w równowadze swoje polityki gospodarcze i społeczne, które nawzajem się wspomagają i zwalczają ubóstwo i społeczną linię demarkacyjną w Europie silniej niż dotychczas.”

Aby to osiągnąć potrzebne są dwie rzeczy: po pierwsze wszyscy, którzy zajmują się ubóstwem i wykluczeniem społecznym muszą razem rozmawiać i wspólnie dyskutować propozycje przeciwdziałania. Po drugie, musimy przeznaczyć pieniądze na te cele o których mówimy: musimy dokładniej pozwiązywać różnorodne działania, na przykład w ramach tej konferencji EAPN-u, Komisji Europejskiej, rządów państw członkowskich, narodowych organizacji przeciwdziałania ubóstwu, organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów według założeń Strategii Lizbońskiej a później Nicejskiej. Rezolucja Europejskiej Rady Lizbońskiej z 2000 roku, a mianowicie uczynienie Europy nie tylko najbardziej dynamicznym i konkurencyjnym regionem gospodarczym na świecie w perspektywie do roku 2010, ale również osiągnięcie większej spójności społecznej, musi być zrealizowana. Jesteśmy zaledwie trzy i pół roku od zaplanowanego terminu. Dlatego tegoroczne Spotkanie Osób Doświadczających Ubóstwa jest tak ważne. To jest kwestia wzięcia pod uwagę zasobów w sposób krytyczny i zademonstrowania jakie działania mogłyby i powinny być podjęte w ramach kolejnych celów. Cele nie mogą być traktowane jako nieco połączone lub w ogóle nie połączone: najbardziej dynamiczna gospodarcza i społeczna spójność powinna być ze sobą powiązana. Jednocześnie okazuje się, że Europa jest także odpowiedzialna za coś więcej: migrantów z krajów ubogich i regionów naszego świata dotkniętych wojną, którzy przyjeżdżają do Europy, z lub bez paszportów i pozwolenia pobytu. Europa jest częścią globalnego systemu gospodarczego, który marginalizuje szerokie środowiska światowej ludności pod względem społecznym. Ubóstwo i wykluczenie społeczne w i poza Europą stanowią kompleksowe tematy mogące prowadzić do polemik, ale także umożliwiające poszukiwanie strategii, które doprowadzą nas do dalszej drogi. Spróbujmy razem osiągnąć to ostatnie.

Bishop Maria Jepsen

Northelbian Evangelical-Lutheran Church, Hamburg
(Kościół Ewangelicko-Luterański, Hamburg)

Prof. Dr. Ernst-Ulrich Huster

Evangelical University of Applied Sciences
(Ewangeliczny Uniwersytet Zastosowanych Nauk)
Rhineland/Westphalia-Lippe Bochum

2 Przemówienie wstępne i przemówienia powitalne

Przemówienie wstępne

"Odpowiedzialność za całość – Poszanowanie jednostki – Na Rzecz Europy ze Społeczną Twarzą"

Franz Müntefering, Federalny Minister Pracy i Polityki Społecznej

Przemówienie wstępne

Vladimir Špidla

Komisarz Unii Europejskiej ds. Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Wyrównania Szans

Lauri Sivonen

Doradca - Urząd Komisarza Praw Człowieka Rady Europy

Sprawozdanie z doświadczenia

Virginie Poilvert

Uczestnik 5. Spotkania Osób Doświadczających Ubóstwa

„Europa jest jednym z najbogatszych regionów świata.

Nie powinno nikogo dziwić, że tutaj także ludzie żyją w ubóstwie.”

Franz Müntefering

Niemiecki Federalny Minister Pracy i Polityki Społecznej, **Franz Müntefering**, umieścił wyraźne polityczne przekazanie w centrum swojego przemówienia: „Politycy są odpowiedzialni za całość i muszą poszanować jednostkę.” Zatem walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym w Unii Europejskiej jest nie tylko sprawą ludzkiego współczucia, ale służy szeroko rozumianemu interesie społeczeństwa jako całość. We wdrożeniu pod względem politycznym i pomimo różnych tradycji w 27 krajach członkowskich, Europa może powoływać się na wspólne wartości społeczne i idee. Na przykład, idea państwa społecznego dobrobytu, społecznej gospodarki rynkowej i partnerstwa społecznego w sednie jest stosowana we wszystkich częściach Europy. “Mamy wspólny obraz ludzkiej godności i socjalnego społeczeństwa. Idea ta jest przewodnikiem naszych czynów i nakłada zobowiązanie na arenie politycznej.” Jednym z centralnych wyzwań dla Europejskiej polityki społecznej w tym obszarze będzie kształtowanie rynku wewnętrznego jako rynku społecznego i odzwierciedlenie tego poglądu w kwestiach ekonomicznych, ekologicznych i społecznych ogólnie rzecz biorąc. Dewiza Rady Niemieckiej Prezydencji jest, trafnie: “Łączenie sił na rzecz społecznej Europy – na rzecz społecznego świata!”

Minister Müntefering podkreślił, że narodowe tradycje były czynnikami dominującymi w obszarze polityki społecznej. Dlatego żąda on intensywnej wymiany doświadczeń – “z większą odwagą dążyć do bardziej konkretnych celów i z wyraźnym, przeźroczystym raportowaniem o postępie osiągniętym w poszczególnych obszarach społecznych”. Niemiecka Prezydencja prowadzi kampanię w tym kontekście na rzecz wytycznych w zakresie polityki społecznej, które powinny być przyjęte w Rewizji Zintegrowanych Wytycznych w 2008 roku. Nie dotyczy to tylko sformułowania “minimalnych standardów, ale także społecznego postępu, do którego powinniśmy dążyć”. Głównym zadaniem, które powinno zostać podjęte w zakresie polityki społecznej – zgodnie z Ministrem Münteferingiem – jest wyznaczenie etapu aby wszyscy ludzie mieli dostęp do przestrzeni, w której mogliby uczestniczyć. Z punktu widzenia Ministra Münteferinga następujące trzy sprawy mają centralne znaczenie dla polityki na rzecz integracji społecznej:

- Edukacja kształtuje podstawę dla samo-określonego życia. Jest to ludzkie prawo, a więc kształtuje zwiastuna wszystkich rozważań. Równe szanse są kontyngentem równych możliwości edukacyjnych dostępnych od samego początku, by ludzie nie zostali złapani w spirali pozbawionej perspektyw istnienia i w obliczu wykluczenia społecznego tak, aby indywidualne trajektorie ubóstwa mogły być przerywane jak najwcześniej.
- Posiadanie zatrudnienia zapewnia ludziom nie tylko środki do życia, ale oznacza także szacunek i – w idealnym przypadku – stopień samorealizacji. Postrzegany z tego punktu widzenia, cel pełnego zatrudnienia jest jednoznaczny z zachowaniem zasady integracji społecznej. Pod tym względem istnieje brak zatrudnienia szczególnie w obszarze nisko wykwalifikowanych pracowników. Ustawiczne kształcenie i dostosowywanie umiejętności są wymagane po to, aby zwiększać możliwości zatrudnienia. Rada Prezydencji Niemieckiej sumuje analogiczne wysiłki pod terminem “dobre prace”. Popyt ten pociąga za sobą zarówno większą ilość miejsc zatrudnienia, jak i sprawiedliwe wynagrodzenie, bezpieczeństwo prawne, ochronę zdrowia w miejscu pracy, rodzinno-przyjacielskie warunki pracy i dostateczne dalsze możliwości szkolenia.
- Trzecim warunkiem wstępnym dla realizacji uczestnictwa w prawach socjalnych jest dostęp do adekwatnego mieszkalnictwa dla ludzi w środowisku, w którym warto jest żyć.

Polityka z poważnym podejściem do ludzi nie może obiecywać szybkiego przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu. Jednak: „Postęp jest możliwy!” – jest to stałym zobowiązaniem i jest to orientacja dla (europejskiej) polityki. Politycy nie mogą rezygnować się z faktem, że są ludzie wykluczeni z tych trzech dziedzin życia. Żeby angażować się na

rzecz integracji społecznej istnieje potrzeba z jednej strony większej odpowiedzialności i prawa do wsparcia ze strony państwa z drugiej strony. Idea o państwie bezpieczeństwa społecznego by zorganizować solidarność, według Ministra, jest obecnie bardziej aktualna niż kiedykolwiek, ale potrzebuje także większego ducha publicznego i inicjatywy prywatnej.

“Jeżeli my, działacze polityczni, chcemy uwzględnić miarę waszych zapotrzebowań i ocenić jakie jest oddziaływanie polityk w zakresie przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, musimy brać pod rozwagę to co wy macie nam do powiedzenia.“

Vladimir Špidla

Vladimir Špidla, Komisarz Unii Europejskiej ds. Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Równych Szans uważa, że na poziomie codziennych stosunków politycznych mamy wiele do nadrobienia jeśli chodzi o możliwość lepszego włączenia w proces polityczny ludzi, których ubóstwo bezpośrednio dotyczy i uważne wysłuchanie ich potrzeb. W końcu, odpowiedzialna polityka zależy właśnie od głosów samych osób zainteresowanych, ale tylko jeżeli będą oni w stanie w sposób klarowny wysławić się i przekazać swoje zapotrzebowania, polityka społeczna będzie mogła być dostosowana do ich potrzeb. Unia Europejska niejednokrotnie adresowała kwestię integracji społecznej w swojej 50-letniej historii. Można zaobserwować, że sprawy spójności i integracji społecznej stają się coraz bardziej pilne w Unii, która się powiększa, i rosną razem z nią, podczas gdy stają się bardziej złożone. Unia Europejska zareagowała na to na Szczycie w Amsterdamie w 1997 roku i rozszerzyła kompetencje Wspólnoty w obszarze polityki społecznej. Na podstawie wiedzy, że „Liczba ludzi żyjących poniżej linii ubóstwa i w warunkach wykluczenia społecznego jest nie do przyjęcia“, głowy państwa i rząd podjęli decyzję podczas Szczytu w Lizbonie w 2000 roku, by skutecznie zwalczać ubóstwo i wykluczenie społeczne do roku 2010 we wszystkich krajach członkowskich.

Jeżeli przyjrzymy się wynikom Wspólnego Raportu nt. Zabezpieczenia Społecznego i Włączenia Społecznego przedłożonego przez Komisję Europejską w lutym 2007 roku możemy zaobserwować, że ryzyko ubóstwa jest jeszcze wysokie w Unii Europejskiej – około 16% w 2004 roku. Jednocześnie cyfry pokazują znaczną lukę dobrobytu w poszczególnych państwach członkowskich, ale także poszerzające się ryzyko ubóstwa ze względu na płeć. Wspólny Raport podkreśla także potrzebę włączenia wszystkich członków społeczeństwa obywatelskiego, których te sprawy dotyczą oraz partnerów społecznych w opracowaniu strategii narodowych dotyczących walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Promocja uczestnictwa jest elementem centralnym w walce przeciwko ubóstwu i wykluczeniu

społecznemu. Nie chodzi tylko o wysłuchiwanie osób, których ta sprawa dotyczy, ale o włączenie ich w proces polityczny w adekwatny sposób.

Komisarz Špidla zadeklarował, że nie ze względu na Otwartą Metodą Koordynacji w zakresie Bezpieczeństwa Społecznego i Integracji Społecznej (OMC), udoskonalony system raportowania został utworzony w Unii Europejskiej, który ma do swojej dyspozycji znaczny ilościowy materiał na temat tendencji w sytuacji społecznej w Europie. Jednak nie ma wciąż ilościowych badań opisujących i analizujących okoliczności ludzi w konkretnych warunkach. Doświadczenie osób, których ta sprawa bezpośrednio dotyczy nie jest systematycznie relacjonowane i przetwarzane. Jest więc ważne dla tych grup jednostek, aby byli oni bardziej włączani niż wcześniej w dyskusje i badania. Europejskie Spotkanie Osób Doświadczających Ubóstwa podkreśla to prawo konsultacji osób dotkniętych ubóstwem. Jak Komisarz Špidla powiedział, ci ludzie tworzą forum dla wymiany doświadczeń pomiędzy osobami doświadczającymi ubóstwa i politykami. Spotkania te oferują możliwość wysłuchania, zrozumienia i uzyskania informacji od siebie nawzajem. Ogólnie rzecz biorąc, spotkania te pomogły w ciągu kilku lat pogłębić zrozumienie wielopłaszczyznowej natury ubóstwa i wykluczenia społecznego i przedstawienia go na podstawie faktów konkretnych osób.

Na podstawie tej wymiany doświadczeń staje się także widoczne, że skuteczna polityka przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu musi być powiązana z wieloma wymiarami, które są od siebie zależne i wzbogacają się nawzajem. To dotyczy kompetencji polityki społecznej w zakresie takim jak dostęp do zatrudnienia, który zapewnia ludziom środki do życia, gwarancji równych szans edukacji i możliwości szkolenia, dostępu do odpowiedniego systemu opieki zdrowotnej, jak również dostępu do dóbr i usług opieki społecznej bez barier, ogólnie rzecz biorąc.

Komisarz Špidla wskazał, że Unia Europejska dąży do wzmocnienia spójności społecznej w Unii. Posiada ona różnorodne narzędzia do swojej dyspozycji w zakresie wdrażania, łącznie: ze sprawozdaniami sporządzonymi w ramach Otwartej Metody Koordynacji (OMC), funduszy strukturalnych i Wspólnotowego Programu PROGRESS ponownie wprowadzonego w 2007 roku. Różne inicjatywy Komisji dążą do zwrócenia uwagi na pewne grupy narażone na szczególne problemy, poprzez promocję projektów, w celu zwiększenia możliwości zatrudnienia szczególnie ludziom, którzy są najbardziej zdystansowani od rynku pracy.

Rok 2007 jest Europejskim Rokiem Równych Szans dla Wszystkich. Aby upewnić się, że dewiza Unii Europejskiej "Jedność w różnorodności" (*In varietate concordia*) nie pozostaje papierowym tygrysem, sprawa wymaga jasnego podkreślenia stosunków pomiędzy polityką promującą równe szanse i integrację społeczną. W tym celu, jednak, obywatele także muszą być włączani w sposób długotrwały w Europejski proces integracji. Pod tym

względem 6. Spotkanie Osób Doświadczających Ubóstwa pomaga rozpowszechnić ideę walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym na wszystkich poziomach.

„Prawa człowieka nie są luksusem uprzywilejowanej elity. (...) Ubóstwo jest z natury atakiem przeciwko ludzkiej godności. Ale służy także jako nieprzewyciężony wyścig do korzystania z obywatelskich i politycznych praw.“

Lauri Sivonen

Jako Doradca Urzędu Komisarza Praw Człowieka Rady Europy, **Lauri Sivonen** wygłosił przemówienie powitalne Rady Europy. W opinii Komisarza ds. Praw Człowieka, Thomasa Hammarberga, 6. Europejskie Spotkanie Osób Doświadczających Ubóstwa jest dobrą okazją do wykonania oceny postępu odniesionego w stosunku do założeń Strategii Lizbońskiej. W centrum uwagi znajduje się kwestia co zostało osiągnięte w Europie i czy Unia znajduje się na drodze do osiągnięcia swoich zamierzeń do roku 2010.

Wiele zasadniczych kwestii zostało już uwzględnionych od pierwszego Spotkania w 2001 roku, kiedy powstało pytanie w jaki sposób osoby bezpośrednio zainteresowane mogłyby dodać swój własny wkład w kierunku wdrożenia i wykonania oceny Strategii Lizbońskiej. Od tamtego czasu spotkania te organizowane były corocznie oferując dostatecznych powodów do zauważenia, że stały się najważniejszym owocnym wkładem do realizacji europejskiej polityki przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu. Jednocześnie spotkania uzasadniają ambicje Unii, że przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu zawsze powinno być wykonywane we współpracy z osobami których to zjawisko bezpośrednio dotyczy i z osobami, które reprezentują ich interesy.

Wspólne Sprawozdanie w Sprawie Bezpieczeństwa Społecznego i Integracji Społecznej przedstawione przez Komisarza Špidla 20 lutego 2007 roku pokazuje także, że dużo ludzi pozostaje na marginesie w samym środku dobrze prosperującej Europy. 16% Europejczyków mężczyzn i kobiet żyją w ubóstwie i 10% w bezrobotnych gospodarstwach domowych. i pomimo większego publicznego zrozumienia spraw związanych z wykluczeniem społecznym może być zaobserwowane, że dużo ubogich ludzi pozostaje napiętnowanych i znajduje się w niekorzystnej sytuacji.

Jako organizacja ds. Praw Człowieka, Rada Europy zajmuje się także sprawami dotyczącymi ubóstwa i wykluczenia społecznego. Rada Europy zaadoptowała dwie ważne konwencje w celu zabezpieczenia podstawowych praw, na kształt Konwencji Europejskiej Na Rzecz Ochrony Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, praw obywatelskich i politycznych oraz Europejską Kartę Praw Obywatelskich w ramach praw społecznych i gospodarczych. Jednym z najważniejszych celów Rady Europy jest zabezpieczenie podstawowych praw społecznych przysługującym wszystkim ludziom.

Prawa człowieka nie są przywilejem indywidualnych grup społeczeństwa. Prawa społeczne i gospodarcze wspierają wolność i prawa obywatelskie – i odwrotnie. Ludzie, którzy żyją w ubóstwie i w sytuacji wykluczenia społecznego mają zastrzeżony dostęp do tych praw. Ludzie, którzy muszą walczyć każdego dnia aby przeżyć nie mają możliwości uczestniczenia w życiu publicznym.

Jednym z celów tego Spotkania – według Sivonen – jest przyciągnięcie uwagi do przykładów pomyślnej integracji. W dniu 23 marca 2007 roku Rada Europy, we współpracy z Komisją Europejską, przedstawiła nową Europejską Platformę Dyskusji na rzecz inicjatyw posiadających charakter etyczny, aby przeciwdziałać ubóstwu i wykluczeniu społecznemu wspólnie, w duchu solidarności. Projekt ten jest specyficzny pod tym względem, że konsekwentnie łączy ludzi dotkniętych ubóstwem zamiast oferować im pomoc głównie za pośrednictwem instytucji.

Ksenofobia i dyskryminacja na tle rasowym są głównymi tematami dzisiaj. Doświadczenia Romów pokazują, w jaki sposób ksenofobia i dyskryminacja mogą być połączone z formami skrajnego ubóstwa. Romowie są ofiarami dyskryminacji w wielu obszarach, w systemie edukacji i opieki zdrowotnej, na rynku pracy czy w dostępie do usług społecznych. Następnym powodem niepokoju jest temat ubóstwa wśród dzieci. Ubóstwo i wykluczenie społeczne mogą mieć bezpośredni wpływ na zdrowie psychiczne i fizyczne dzieci oraz na ich możliwości edukacyjne.

Reasumując, Sivonen stwierdził, że ubóstwo zawsze wiąże się z wykluczeniem osób żyjących w ubóstwie poza granice prawa. Polityka skierowana na zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego powinna zapewnić całemu społeczeństwu dostęp do praw obywatelskich. Prawo to zawiera jednocześnie prawo do nauki i do szkoleń zawodowych, do odpowiedniego mieszkania, do usług opieki społecznej i zdrowotnej. Celem podejścia do kwestii zwalczania ubóstwa poprzez wdrażanie praw człowieka jest umożliwienie ludziom korzystania z pełni praw!

“Spotkania te wzmacniają jednostkę poprzez możliwości nawiązania osobistych kontaktów podczas tych spotkań w celu przekazywania idei uczestnictwa innym osobom doświadczających ubóstwa. Dla naszej delegacji to doświadczenie było jak podanie butli tlenowej!”

Będąc członkiem francuskiej delegacji 5. Spotkania Osób Doświadczających Ubóstwa, **Virginie Poilvert** nawiązywała do swojego doświadczenia. Połączyła tę retrospekcję ze swoimi oczekiwaniami odnośnie tej konferencji. Ubiegłoroczne Spotkanie było wielką szansą na uświadomienie ludzi. Spotkanie to umożliwiło ludziom doświadczającym ubóstwa aktywizację na rzecz interesów własnych i innych grup. Uczestnicy, którzy od dawna zmagają się z walką z ubóstwem i wykluczeniem społecznym uświadamiają sobie, że aby zmiany były możliwe, po pierwsze wymagają czasu i po drugie, mogą tylko być osiągnięte przy szerokiej współpracy. Dlatego Spotkania Osób Doświadczających Ubóstwa są ważnym narzędziem integracji społecznej.

Virginie Poilvert zakomunikowała, że skomplikowana sytuacja społeczna w Unii Europejskiej została przedstawiona uczestnikom poprzez przekazanie konkretnych okoliczności, które są szeroko zróżnicowane, łącznie ze stopniem zabezpieczenia społecznego w poszczególnych krajach. Ubóstwo w Europie wiąże się także z nierównościami regionalnymi. Dlatego Spotkanie to dało szansę refleksji nad osobistymi doświadczeniami w zakresie ubóstwa.

W jej opinii Spotkanie w Brukseli było możliwością zwiększenia świadomości zainteresowanych osób. Delegaci mieli okazję uczestniczenia w forum wymiany doświadczeń i solidarnego zaangażowania, co zaowocowało poważnym potraktowaniem ich przez polityków. Uczestnictwo w tych spotkaniach miało także konkretny oddźwięk we Francji. Na przykład, regionalne i ponadnarodowe spotkania były wdrażane we współpracy ze społecznymi organizacjami finansującymi. Celem tych spotkań dla pracowników społecznych i ludzi doświadczających ubóstwa było zapoznanie się i opracowanie form konkretnego zaangażowania. Jest to kwestia przyciągania uwagi polityków podejmujących decyzje, aby zrozumieli, że są odpowiedzialni na problemy społeczne. Ważną konsekwencją piątego Spotkania Osób Doświadczających Ubóstwa było utworzenie Stowarzyszenia „Głos Obywateli” (The Citizen’s Voice), którego członkami są osoby bezpośrednio doświadczające ubóstwa i pracownicy socjalni.

W związku z tegorocznym Spotkaniem pani Virginie Poilvert wyraziła nadzieję, że będzie to okazja do zdobycia wiedzy i dyskusji nad kolejnymi krokami na rzecz zwalczania ubóstwa. Strategia Lizbońska dąży do osiągnięcia znacznego i wymiernego ograniczenia ubóstwa i wykluczenia społecznego do roku 2010. Kwestią jest jakie kierunki rozwoju są przewidywane w krajach Unii Europejskiej. Virginie Poilvert odniosła się do wyżej wymienionych głównych podejść w celu wykorzenienia ubóstwa i wykluczenia społecznego: dostęp do rynku pracy, do godnego wynagrodzenia i do mieszkania, integracja migrantów, uczestnictwo osób zainteresowanych, itp. Podkreśliła znaczenie kontynuowania walki w kierunku do tego celu po to, żeby doprowadzić do socjalnej Europy dla pożytku swoich obywateli. Spotkania Osób Doświadczających Ubóstwa były okazją zebrania się tutaj, wymiany doświadczeń i wyjścia z bierności. W obliczu przedstawionych doświadczeń, nie możemy jednak zapomnieć, że śladem za wymianą doświadczeń powinny być podjęte działania od podstaw – w innym przypadku to doświadczenie będzie tylko ciepłym powiewem powietrza.

3 “Co widzieliśmy, jakie jest nasze stanowisko” Symboliczne przedmioty zaprezentowane na spotkaniu

Pod tytułem “Co widzieliśmy, jakie jest nasze stanowisko” dwadzieścia pięć delegacji, Komisja Europejska, Komitet Zabezpieczenia Społecznego, belgijski Federalny Minister Integracji Społecznej oraz EAPN podsumowali swoje doświadczenie z wcześniejszych pięciu spotkań i przedstawili rezultaty za pośrednictwem trójwymiarowych przedmiotów. Przedstawienie to powiązane było z zapytaniem w jaki sposób włączenie osób doświadczających ubóstwa oddziałuje na proces integracji społecznej. Przedstawienia są ugrupowane według obszarów akcji i ich główne przekazania są opisane poniżej. Niektóre przedstawienia należą do rozmaitych grup ponieważ skupiały się na różnych tematach.

Ubóstwo i uczestnictwo

Prezentacje z Bułgarii, Cypru, Francji, Wielkiej Brytanii i Portugalii w różne sposoby jasno wskazały jak ubóstwo może być użyte jako synonim dla społeczeństwa, które zatraciło swoją równowagę. To się przekłada niezależnie od zróżnicowanego poziomu dobrobytu, takiego jak pomiędzy Francją i Bułgarią. Ubóstwo i doświadczenie wykluczenia społecznego są względne w stosunku do dobrobytu pod ręką i dlatego trudno jest porównać różne okoliczności spotykane przez ludzi zainteresowanych w poszczególnych krajach, jedne z drugimi, pod względem statystycznym. Jeżeli jednak jednostka skupia swoją opinię na ludziach, może zaobserwować za pośrednictwem prezentacji, że konkretne doświadczenia ubóstwa i wykluczenia społecznego i towarzyszący im brak uczestnictwa i realizacji możliwości są tak uniwersalne jak konflikty podziału społecznego i polityczne kontrowersje.

Prezentując przedmioty pozornie bez znaczenia (np. szklanka bez dna, syntetyczny papieros) delegacja Bułgarska wyraziła, że ludzie żyjący w ubóstwie czują się wykluczeni z uczestnictwa w życiu społeczeństwa z racji izolacji i stygmatyzacji. Ubóstwo jest postrzegane jako utrata wartości. Natomiast, zaangażowanie na rzecz walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym nie jest tylko kwestią w jaki sposób ludzie mogą lepiej się zintegrować ze społeczeństwem. Jest to także kwestią politycznej debaty w jaki sposób zasoby danego społeczeństwa jako całość powinny być rozdysponowane. Czy jest społecznie sprawiedliwe – jak zapytała delegacja bułgarska – że rząd wydaje pieniądze na wyposażenie w środki obrony podczas gdy w tym samym momencie duża liczba emerytów nie otrzymuje emerytury wystarczającej na przeżycie?

Delegacja z Cypru podjęła tę myśl i zastanawiała się w jaki sposób uczestnictwo osób doświadczających ubóstwa w procesie politycznym mogłoby być później wzmocnione. Także, lub może faktycznie, w kraju gdzie ubóstwo jest bardziej zjawiskiem marginalizacji, problem pojawia się z racji politycznego lobbingu mniejszości społecznych. Podczas gdy w Bułgarii wszyscy wiedzą o wykluczeniu społecznym osób starszych, na Cyprze prace lobbingsowe musiały być wykonane na rzecz osób zainteresowanych, aby wywołać świadomość zbiorową. Jak zostało pokazane przez wkład z Cypru, istnieją dwa szczególnie pilne problemy: pierwszy to trudności napotymane w znalezieniu funduszy zobowiązujących

do projektów społecznych w kraju oraz w Unii Europejskiej, drugi to osiąganie powolnego tempa zmian dla ludzi.

Spółeczeństwo, którego celem jest znalezienie równowagi powinno zaakceptować ludzi doświadczonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym jako pełnoprawnych członków. Musi szanować ich prawa i zwiększyć ich uczestnictwo. Prezentacja francuskiej delegacji pokazała jak można zwiększyć świadomość na temat walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym poprzez „małe kroki”. Spotkania Ludzi Doświadczonych Ubóstwem odegrały ważną rolę na krajowym i regionalnym poziomie. Na przykład, wiele organizacji samopomocowych mogło zwrócić uwagę na sytuację różnych osób i różnorodnych grup oraz aktywnie przedstawiać swoje prawa do uczestnictwa. Przesłaniem w tym przypadku jest, aby nie pozostać w izolacji. Uczestnictwo wymaga tworzenia politycznych i społecznych warunków, które tworzą możliwości do uczestnictwa szerokich rzesz ludzi. Tak samo ważna jest wola i gotowość indywidualnego człowieka do wzięcia aktywnego udziału w wprowadzanie w życie fundamentalnych wartości takich jak: „wolność, równość, uczestnictwo”, co zostało symbolicznie zaprezentowane we francuskiej prezentacji. W rezultacie, tylko poprzez ciągły oddolny nacisk proces polityczny otworzy się na tych, którzy mają najmniej praw.

Delegacja Zjednoczonego Królestwa uznała, że prawa do uczestnictwa ludzi doświadczonych ubóstwem są na wiele sposobów łamane. W ich opinii, wizja społecznego uczestnictwa może być zobrazowana jako drzwi, przed którymi umieszczone są różne bariery. Rasizm, wszelkie rodzaje dyskryminacji, brak możliwości znalezienia pracy, ograniczony dostęp do usług socjalnych i kulturowych – to prowadzi ludzi doświadczonych ubóstwem do życia w świecie innym niż żyje większość społeczeństwa. Przykład Zjednoczonego Królestwa pokazuje, że większe uczestnictwo jest możliwe. Na przykład, grupowe badania jakościowe wśród osób doświadczonych ubóstwem wskazują, że Narodowy Plan Działań dotyczący przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu opracowany w ramach Strategii Lizbońskiej miał wpływ na zwiększenie partycypacji grup wykluczonych w życiu publicznym.

Delegacja z Portugalii również pokazuje w jaki sposób można zwiększać uczestnictwo, na przykład w polu pracy ze starszymi. Dla starszych ludzi z upośledzeniami, tworzone są miejsca pracy oraz organizowany jest czas wolny w ramach programu pod tytułem – „Umożliwienie uczestnictwa” – częściowo współpracującym z lokalnymi firmami. Przedmiot delegacji – porcelanowy talerz ręcznie pomalowany w kwiaty podczas projektu – symbolizuje jak można stworzyć dzieło sztuki z czegoś zupełnie bezużytecznego (często osoby starsze postrzegane są jako bezużyteczne). Pozostałych dziewięć mikro-projektów koncentruje się na dotarciu do dodatkowych grup takich jak: dzieci, nieletni czy chorzy psychicznie. Działania te pokazują jak uczestnictwo może być realizowane w miejscach, gdzie żyją osoby doświadczone ubóstwem. Jednakże, czeka nas długa droga: trzeba zbudować sieci i miejsca uczestnictwa. Przekształcanie przykładów dobrych praktyk z tymczasowych modelowych faz na długo-terminowe regularne praktyki często okazuje się bardzo trudne.

Ubóstwo i rozpad solidarności

Ubóstwo i wykluczenie społeczne powoduje rozłam w solidarności międzyludzkiej, nie tylko w społeczeństwie jako takim, ale często również w samych grupach ludzi doświadczonych ubóstwem. Są oni odpychani, czy to z rozważą czy też nieświadomie. Osoby te znikają z pola widzenia i nie istnieje automatyczny mechanizm prowadzący do ich integracji i zdobywania umiejętności artykułowania swoich praw. Codzienne psychiczne i fizyczne obciążenia często okazują się za duże: w wielu przypadkach brakuje nie tylko szansy, ale niejednokrotnie również siły, aby walczyć o swoje prawa. Delegacje z Włoch, Austrii, Hiszpanii, Niemiec i Słowenii skupiły się na tym problemie.

“Dawno, dawno temu żył sobie smutny, mały chłopiec. Jego oczy patrzyły na świat, który wydawał się za duży. W dzieciństwie, doświadczył znaczenia cierpienia. Niczego od życia nie oczekiwał” – tymi słowami rozpoczęła się prezentacja włoskiej delegacji. Opowiada ona o małym chłopcu, który przeżył życie doświadczając jedynie braku solidarności oraz (społecznej) izolacji. Pewnego dnia, chłopiec spotkał na rynku wielu innych ludzi, którzy również żyli na marginesie społecznym. Ale zmiana jest możliwa, ponieważ uświadomili sobie, że jako grupa są silni – połączyli się i zaczęli mówić wspólnym głosem.

Uczucie wykluczenia i poczucie bezradności było również uwidocznione w prezentacji grupy z Austrii. Kostka do gry symbolizuje różne strony ubóstwa i wykluczenia społecznego. Każda ze stron styka się tylko na brzegach – oznacza to, że każda osoba lub grupa jest ostatecznie pozostawiona sama sobie ze swoimi zmartwieniami i potrzebami. Kostka uświadamia nam coś jeszcze, a mianowicie, że nieważne jak ktoś rzuci kostką, obserwator zawsze będzie widział tylko jedną jej stronę. Tak jak partycypacja społeczna jest ciągle niepełna, tak przypadkowe są ostatecznie świadczone usługi i wsparcie socjalne. Mamy szczęście jak nasza „kostka” się toczy. Nieliczni są w stanie przyciągnąć uwagę i uzyskać wsparcie. Reszta pozostaje w cieniu – częściowo stykając się ze sobą tylko powierzchownie, zatem ostatecznie pozostają odizolowani, sami ze sobą, bez możliwości nawiązania kontaktu.

Te myśli są również widoczne w wystąpieniu delegacji hiszpańskiej. Wielokolorowe balony symbolizują szczyty, które są nieosiągalne dla ludzi doświadczonych ubóstwem i społecznie wykluczonych. Budowanie sieci i kultury uczestnictwa, zrozumienie, pomoc ku samopomocy są symbolami hiszpańskiej delegacji, które mogą pokazać drogę, jak poradzić sobie z rozwiązaniem problemów społecznych w duchu partnerstwa.

Dla delegatów z Niemiec bochenek chleba obrazuje potencjał społeczny dający możliwość okazania solidarności oraz „zabrania” wszystkim w rozwój i dobrobyt. Chleb jest tego symbolem – może być łatwo łamany ale, przy niesprawiedliwym podziale, nadal niezaspokojone potrzeby wielu grup mogą być takie same. Wtedy mamy do czynienia z brakiem solidarności. Wracając do Spotkania Ludzi Doświadczonych Ubóstwem, przybyłe delegacje widzą również możliwości przeciwdziałania rozbiciu ducha solidarności. Obecność na spotkaniach tych, którzy podejmują decyzje, wzrosła w ostatnich latach. Coraz częściej są one zauważane i traktowane poważnie nie tylko w środowiskach ludzi doświadczonych ubóstwem, ale również w środowiskach polityków narodowych i na szczeblu Unii Europejskiej. Stała Konferencja Przeciwdziałania Ubóstwu w Niemczech podjęła trud

zorganizowania podobnych konferencji w Niemczech w zeszłym roku. Stąd polepszenie partycypacji ludzi doświadczonych ubóstwem na poziomie narodowym. Tak jak działania te ważne są w walce przeciw ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, nie można zapomnieć o kwestii dystrybucji i relacji pomiędzy biednymi i bogatymi, stąd poszukiwanie bardziej sprawiedliwego gospodarczego i społecznego systemu – przynajmniej według apelu wychodzącego od przedstawicieli z Niemiec.

Delegacja ze Słowenii dołączyła się do tej myśli, zaczynając od tego, że walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym może być wygrana tylko przy wspólnym międzynarodowym wysiłku. Każdy kraj ma swoje problemy i ma nadzieję na ich rozwiązanie. Jednakże problemy społeczne nie zakończyły się bez sprzymierzeńców we wspólnym europejskim domu. Dlatego Unia Europejska musi zadbać o to, aby kraje członkowskie nie przechytrzyły jeden drugiego, ale poprzez współpracę i wymianę przeciwdziałały międzynarodowym tendencjom rozpadu solidarności stwarzanym poprzez europeizację i globalizację.

Wielowymiarowa natura ubóstwa.

Wkład delegatów z Polski, Węgier, Malty, Grecji, Holandii, Danii, Luksemburga i Szwecji pokazuje wielowymiarową naturę ubóstwa i wykluczenia społecznego. Pokazują oni szerokie spektrum ryzyka wykluczenia społecznego i identyfikują przede wszystkim kobiety, dzieci i bezdomnych jako grupy docelowe szczególnie zagrożone. Polscy przedstawiciele zidentyfikowali, za pomocą kaktusa, prosty ale bardzo imponujący symbol, za którym kryje się różnorodność wykluczenia społecznego oraz siła woli tych, którzy chcą zmienić swoją sytuację. Nawet zgodność poglądów w tych najbardziej nieprzychylnych warunkach nie może powstrzymać tej małej rośliny od przeżycia. i tak jak kaktus od czasu do czasu potrzebuje wody, ludzie żyjący na marginesie społeczeństwa również potrzebują wsparcia, które umożliwi rozwój ich umiejętności.

W kontekście zróżnicowanego ryzyka ubóstwa, węgierska delegacja wskazuje na konsekwencje zdrowotne, ograniczony dostęp do edukacji, szkoleń oraz niewłaściwy dostęp bez barier do struktury i usług społecznych. Na Węgrzech zauważono, że sytuacja na wsiach jest o wiele gorsza niż w miastach. Co więcej, państwowe usługi społeczne nie są adekwatnie dostosowane do presji tworzonej przez napotykaną problemy.

Dla delegacji z Malty, w połowie napełniona piłka najlepiej obrazuje sytuację, jaka ma miejsce na wyspie. Napełniona część symbolizuje postęp, który został odniesiony w walce z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, podczas gdy druga część symbolizuje zbliżające się wyzwania. Przedstawiciele z Malty zwrócili uwagę, iż wiele już wiadomo na temat wielowymiarowej natury ubóstwa, ale że odgrywa to tylko małą rolę w procesie politycznym. Gdy arena polityczna otwiera się stopniowo na procedury, które umożliwią większą partycypację, np. Parlament po raz pierwszy dyskutował na temat projektu ustawy wspólnie z organizacjami pozarządowymi. Istnieje również brak gotowości ze strony wielu środowisk aby nadać konkretną formę wiedzy nie uwzględnionym dotąd związkom i możliwym rozwiązaniom. Z tego powodu, delegacja wzywa do podjęcia wysiłku na rzecz wzrostu świadomości, poprzez dalsze badania na temat ubóstwa, poprzez znalezienie kolejnych organizacji pozarządowych, poprzez lepsze użycie Funduszy Strukturalnych lub poprzez

ugruntowanie potrzeby integracji społecznej, jako temat głównego nurtu obejmujący wszystkie obszary polityki.

Grecka delegacja poparła maltańską listę potrzeb symbolem listu w butelce. Przedstawia on potrzeby ludzi doświadczonych ubóstwem i w tym samym czasie jest wiadomością dla tych, którzy podejmują ważne decyzje. Butelka zawiera prośbę, aby rozpocząć dialog na temat bardziej sprawiedliwej dystrybucji dobrobytu społeczeństwa i nawiązując do najistotniejszych obszarów tematycznych, podkreślić całe spektrum wykluczenia społecznego: zatrudnienie, emerytury, mieszkalnictwo, zdrowie, darmowa woda pitna, dostępne zapasy energii, jak również edukacja i dostęp do kultury.

Jednakże prezentacje były również rozliczeniem istniejących rozwiązań do walki z wykluczeniem społecznym. Na przykład, w opinii delegacji z Danii rząd osiągnął ważny sukces w walce z ubóstwem oraz wykluczeniem społecznym. Lista rządu duńskiego również jasno podkreśla wieloraką naturę podstawowych problemów. Przykładowo: bezrobocie wśród kobiet spadło, przemoc domowa została uznana jako problem, spadła liczba młodych ludzi przerywających edukację oraz nastąpił wzrost dostępu do usług publicznych dla ludzi niepełnosprawnych. Z drugiej jednak strony, problemy nadal pozostają. Przykładem tego jest niedobór mieszkań w miastach oraz ciągle wysokie bezrobocie wśród młodych ludzi. Ogólnie, bardzo trudno jest stwierdzić jaki wkład w poprawę sytuacji społecznej miała realizacja założeń Strategii Lizbońskiej. Nie ma jednak wątpliwości, że prowadzą one do lepszego zrozumienia wielowymiarowej natury ryzyka wykluczenia społecznego i nadzorują debatę na temat zwiększenia uczestnictwa i realizacji możliwości agendy politycznej.

Przedstawiciele Danii zwrócili uwagę na związek między ubóstwem oraz niedostatecznymi możliwościami edukacyjnymi. Projekt został przedłożony, który skutecznie doprowadzi społecznie pokrzywdzonych młodych ludzi do stabilizacji w takim stopniu, że będą oni w stanie ponownie podjąć odpowiedzialność za siebie samych. Ludzie nieletni są przygotowywani do wejścia na rynek pracy poprzez wszechstronną opiekę i doradztwo oraz nauczani są by szanować siebie oraz drugą osobę. Stąd projekt, poprzez ów przykład, kładzie nacisk na potrzebę dostępu do określonych potrzeb edukacyjnych i może przerwać spiralę ubóstwa i społecznego wykluczenia.

Delegacja luksemburska skupiła się w szczególności na aspekcie zagrożenia zdrowia wynikającego z ubóstwa. Przedstawiciele posłużyli się symbolem półki "Shalf" – gra słów ('share' – dzielić się oraz 'shelf' – półka) – w której można znaleźć przedmioty codziennego użytku, tak jak w oknie wystawowym. Na podstawie badań z których wynika, że ubóstwo jest przede wszystkim problemem względnym w bogatym państwie takim jak Luksemburg, grupa niemniej zwraca uwagę na podstawowy problem dotyczący ograniczonego dostępu ludzi doświadczających ubóstwa do zdrowej żywności. Brak środków z jednej strony oraz brak wiedzy o zdrowym odżywianiu się z drugiej, prowadzą do niezdrowych trybów życia, w szczególności wśród dzieci, które pochodzą z ubogich rodzin. Społeczny bank żywności taki jak ten, który jest prowadzony w Luksemburgu, może być pierwszym krokiem do praktycznego wdrożenia prawa do zdrowej żywności.

Delegacja ze Szwecji zaprezentowała zwięzłe podsumowanie wpływu jednostki na wiele przejawów ubóstwa. Ryzyka wykluczenia, które często się kumulują, prowadzą do utraty chęci w dążeniu do przewycięzania poszczególnych problemów i tworzą pomiędzy „ofiarami” negatywne wyobrażenie o samym sobie, często powiązane z poczuciem winy. Bycie uzależnionym od świadczeń socjalnych i wsparcia wzmaga nie tylko uczucie uzależnienia, ale również pozbawia ludzi wolności do podejmowania decyzji w planowaniu swojego życia. Ubóstwo i wykluczenie społeczne prowadzi do społecznej izolacji, a uczestnictwo w życiu społeczeństwa jest możliwe tylko w bardzo ograniczonym zakresie. To z kolei prowadzi do poczucia bezużyteczności. Brakuje ustalonego porządku dziennego i zajęć, które nadają życiu sens. Dostęp do opieki zdrowotnej jest często ograniczony i ten fakt jest szczególnie ważny ze względu na umysłowe i psychiczne napięcie jakie stwarza życie w ubóstwie. Ubóstwo i wykluczenie społeczne mogą być upokarzające jeśli potrzebujący pomocy nie są traktowani z szacunkiem i godnością, jeśli decyzje podejmowane są za nich a nie wraz z nimi – mówiąc krótko, jeśli uczestnictwo jest im odmawiane.

Ubóstwo i bezdomność

Szereg delegacji uznało problem dostępu do przyzwoitych warunków mieszkaniowych jako jedną z podstawowych potrzeb człowieka. Prezentacje delegacji z Belgii, Czech, Norwegii i Finlandii ujawniły, że wielu ludzi nie ma dachu nad głową nawet w wysoko rozwiniętych, zindustrializowanych krajach Unii Europejskiej, albo są zmuszeni do życia w niegodnych warunkach mieszkaniowych. Ludzie bezdomni znajdują się wśród najskrajniej dotkniętych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Bez domu, który służy za miejsce dające ochronę i możliwość powrotu do zdrowia, dostęp do wszechstronnego społecznego uczestnictwa jest bardziej odległy niż księżyc. Jeśli, jak w przypadku Romów, ksenofobia i rasizm są przyczynami i efektami wykluczenia, tak istnienie problemów bezdomności oznacza masowe łamanie podstawowych praw człowieka każdego dnia.

Belgijska delegacja użyła namiotu jako symbolu podstawowej potrzeby człowieka do ochrony i bezpieczeństwa. Grupa użyła tego symbolu, aby zaapelować do świata o przestrzeganie prawa wszystkich ludzi do dostępnych warunków mieszkaniowych jako fundamentalnego kryterium uczestnictwa. Żeby namiot spełniał swoją rolę, dostęp do usług socjalnych, w szczególności na polu edukacji i zdrowia, musi być ułatwiony. Delegacja uważa, że potrzebna jest bardziej otwarta dyskusja o tym, jak podstawowe ludzkie potrzeby mogą być zdefiniowane i jakie prawa i obowiązki je uzupełniają.

W tej kwestii dokonana została też prezentacja delegacji czeskiej: nawiązywała do fundamentalnego prawa człowieka do mieszkania oraz do faktu, że wiele domów w Czechach jest w złym stanie. W prezentacji użyty był symbol nowoczesnego domu bez dachu. Nieposiadanie dachu nad głową jest symbolem braku bezpieczeństwa i poczucia wygody. Mysz w domu szczególnie wskazuje na warunki w jakich muszą żyć Romowie, a przede wszystkim kobiety i dzieci. Według doświadczenia delegacji, wielu Romów musi żyć z tego co inni wyrzuca i żyją w niegodnych warunkach mieszkaniowych. Przykład romskich kobiet w szczególności pokazuje jak brak domu pociąga za sobą dalsze społeczne

wykluczenie i dyskryminacje. Na przykład, delegaci wspominali o sytuacjach nacisków dokonywania aborcji przez kobiety, wbrew ich woli.

Przykład z Finlandii pokazuje jak wzrasta świadomość opinii publicznej. Niepozorny, ale również tajemniczy symbol na plakietce (czarny płomień) wystarczył dla grupy wolontariuszy, aby pobudzić ciekawość i wciągnąć ich do rozmowy na ten temat z innymi ludźmi. Osoby walczące o prawa do mieszkania dla wszystkich, zwiększają swoją autentyczność poprzez mieszkanie przez jeden dzień w roku jako osoba bezdomna. 850 raportów nt. doświadczeń osób bezdomnych zostało zgromadzonych i opublikowanych w ramach kampanii dotyczącej tego problemu. Poprzez ten rodzaj pracy w obszarze public relations stało się możliwe zbudowanie gęstej sieci, która jest traktowana poważnie przez fińskich polityków. Według delegacji, problem jednak pozostaje, ponieważ obietnice składane przez tworzących politykę często nie wpływają na prawdziwe zmiany sytuacji osób doświadczonych ubóstwem. W związku z tym, delegacja zaproponowała debatę na temat, jak można polityków efektywnie zobowiązać do dotrzymywania obietnic poprzez kreowanie mechanizmów sankcji.

Delegacja norweska również nawiązała do tych problemów. W ich opinii, nie wystarczy ciągle żądać dodatkowego wsparcia dla zainteresowanych. Kluczowym zadaniem jest zastanowienie się w jaki sposób i w jakim stopniu wsparcie jest dostępne dla ludzi bezdomnych. W wielu przypadkach – według delegacji – bardziej ludzkie traktowanie ze strony władz w powiązaniu z potrzebami zainteresowanych wystarczyłoby, aby przeciwdziałać bezdomności i innym formom wykluczenia społecznego. Brakuje też zintegrowanych podejść łączących różnorodne obszary w ustawodawstwie. W tym kontekście, grupa zwróciła uwagę na inny problem: norweski rząd założył sobie zmniejszenie bezdomności do 30%, co brzmi ambitnie. Delegacja widzi w tym jednak duży problem, jako że, 70% osób w najtrudniejszych sytuacjach życiowych nie ma możliwości i zasobów, by wyrwać się z dotychczasowych okoliczności.

Ubóstwo i migracja

W swoim wystąpieniu, delegacja irlandzka zwróciła uwagę na sytuację migrantów. Podkreśliła 6 obszarów istotnych dla tego tematu. Po pierwsze, delegaci odnieśli się do niewystarczającego wsparcia finansowego. Każdemu dorosłemu szukającemu w Irlandii azylu, zostało powiedziane, że ma prawo do 19,10 euro na tydzień, podczas gdy dzieci otrzymywały połowę tej sumy. Tak jak w innych krajach Unii Europejskiej, osoby te nie otrzymały zgody do wykonywania pracy. W stołówkach były oferowane posiłki, ale kulturowe i religijne potrzeby były często niezaspokojone. Ogółem rzecz biorąc, niejasne było, jak szukający w Irlandii azylu ludzie mieli żyć godnie w tych warunkach. Drugi problem to eksploatacja i mobilność na rynku pracy. Wielu migrantów zarobkowych miało ograniczone pozwolenia na pracę, co ostatecznie uzależniało pracowników od swoich pracodawców. Standardy pracy i zatrudnienia nie spełniały standardów a pracownicy żyli w ciągłym strachu o utratę pracy oraz w lęku przed byciem deportowanym. Zatrudnienie – dla niektórych klucz do uczestnictwa w życiu społecznym jest w wielu sytuacjach używane jako łańcuch eksploatacji i upokorzenia. Po trzecie, migranci doświadczają rasizmu i dyskryminacji, często

przeradzających się w ataki fizyczne. Po czwarte, szczególną formą dyskryminacji jest nieodpowiednie rozpoznanie ich kwalifikacji formalnych. Stąd wielu migrantów miało uniemożliwione znalezienie pracy pasującej ich kwalifikacjom. Paradoksem integracji jest to, że podczas gdy jedni nieustannie zdobywają dalsze kwalifikacje, aby polepszyć swoją zatrudnialność i konkurencyjność, inni są wykluczeni z możliwości pracy nad sobą. Piąty problem leży w tak zwanej sytuacji "nieudokumentowanych migrantów", których liczba w całej Europie wciąż wzrasta. Są oni dotknięci wykluczeniem społecznym i dyskryminacją w szczególności odkąd nie mogą domagać się żadnych praw albo usług socjalnych z powodu braku legalnej zgody na pobyt. W końcu po szóste, problemem wykluczenia społecznego są ograniczone możliwości dla rodzin, aby się ponownie zjednoczyć. Szukający azylu oraz migranci zarobkowi nie mają bezpośrednich praw, aby członkowie ich rodzin mogli pójść w ich ślady. Załatwianie formalnych warunków zajmuje z reguły lata, a to często powoduje sytuację emocjonalnego obciążenia.

Prawo uczestnictwa jako zachęta na przyszłość

Prezentacje z Litwy i Łotwy przedstawiły niemal poetycko nadzieje ludzi doświadczających ubóstwa na lepsze warunki. W szczególności w krajach post-komunistycznych, ludzie w niektórych przypadkach doświadczali ogromnych kontrastów. Transformacja społeczno-ekonomiczna powodowała wzrost kosztów życia. Społeczeństwa nie były przygotowane do wymagań gospodarki wolnorynkowej. Ogromne rzesze ludzi znalazły się w obszarze wykluczenia społecznego. Usługi socjalne, chociaż bezpłatne, nie uwzględniały elementów przemiany, edukacji i przedsiębiorczości. W tej sytuacji delegacja łotewska zaprezentowała kwiat przedzierający się przez zasłonę śniegu jako symbol życia. Jednakże, kwiat ma wyblakłe płatki, ponieważ życie ludzi doświadczających ubóstwa jest często bezbarwnym, pozbawionym radości istnieniem. Niemniej, jest jednak nadzieja, że perspektywy na lepsze życie mogą się ziścić do 2010 roku. Na przykład, wejście Łotwy do Unii Europejskiej było całkowicie niewyobrażalne dziesięć lat temu. Pierwsze kroki w kierunku zwiększenia partycypacji grup wykluczonych społecznie zostały podjęte przez organizacje pozarządowe. Określały to też Narodowe Plany Działań na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Dla litewskiej delegacji ubóstwo jest również częścią społecznej rzeczywistości. Ich własne doświadczenie oraz wymiana doświadczeń na brukselskich spotkaniach potwierdziły fakt, że ubóstwo i wykluczenie społeczne wyglądają inaczej w rzeczywistości niż statystyki czy badania ankietowe to przedstawiają. Istnieje wiele szarych stref, które nie są zbadane i opisane przez środowiska naukowe. Wzajemna wymiana doświadczeń jest konieczna, aby poszukiwać dróg i rozwiązań wychodzenia z ubóstwa i wykluczenia społecznego. Świeczka była silnym symbolem nadziei wzmacniającej mechanizmy uczestnictwa i pomocy ku samopomocy. Ludzi żyjących w biedzie symbolizował „knot”, a samą biedę – wosk. Potrzeba jeszcze pomocnej dłoni, aby zapalić świeczkę. Jednakże, kiedy już zacnie się palić, palący się knot pochłania wosk – symbolicznie przezwycięża biedę.

Walka przeciw ubóstwu jako mandat polityczny

Prezentacje Europejskiej Sieci Przeciwdziałania Ubóstwu, Komitetu Zabezpieczenia Społecznego, Belgijskiego Ministerstwa Federalnego oraz Komisji Europejskiej jako pierwsze zwróciły uwagę, że ten rodzaj wymiany opinii jest traktowany poważnie w tych instytucjach i że prowadzi do intensywnych refleksji na temat ich roli w ogólnym procesie budowania społecznej Europy.

Prezentacja EAPN wskazywała symbolicznie na różne strony kostki jako drogi integracji podczas 6 spotkań w Brukseli, które były niezwykle przykładowym uczestnictwem osób doświadczonych ubóstwem. Podczas gdy, tylko ograniczona liczba osób może być zaproszona na każde Spotkanie, doświadczenie pokazuje, że liczba osób zaangażowanych w przygotowania na poziomie krajowym rośnie. Spotkania brukselskie są drogą budowania pomostów pomiędzy osobami doświadczonymi ubóstwem z jednej strony oraz społeczeństwem i areną polityczną z drugiej. Co więcej, nowe inicjatywy i wydarzenia miały miejsce w niektórych krajach członkowskich i podejmowane były przez osoby zainteresowane. Pomysł na Spotkanie Ludzi Doświadczonych Ubóstwem się rozszerza jak płynąca fala zataczająca coraz szersze kręgi. Jednakże sytuacja społeczna w wielu przypadkach zmieniała się tylko nieznacznie, a w innych nawet się pogarszała. Dyskusje na temat sposobów walki z ubóstwem oraz wykluczeniem społecznym były często podejmowane na poziomach biurokratyczno-technokratycznych. Tworzono wrażenie, że sfera polityczna ostatecznie podejmuje jakieś działania. Spotkania w Brukseli oraz prezentacja przedstawiona przez EAPN wyjaśniły, że za problemami i wyzwaniem opisywanymi w długich raportach przez kraje członkowskie, stoją ludzie gotowi i zdolni do tego, aby wziąć los w swoje ręce.

Komitet ds. Zabezpieczenia Społecznego zaprezentował czerwony megafon, który daje efekt zwielokrotnienia głosu. Spotkania Ludzi Doświadczonych Ubóstwem funkcjonują zatem, jako taki rodzaj wzmacniacza, który łączy pojedyncze głosy i powoduje, że są one słyszane w różnych instytucjach europejskich m.in. w Komitecie ds. Zabezpieczenia Społecznego. To narzuca na ich przedstawicieli zobowiązanie, aby występowali w imieniu osób doświadczonych ubóstwem i wpływali na korzystne dla ich rozwoju przemiany społeczne.

Belgijskie Ministerstwo ds. Integracji Społecznej użyło do swojego przekazu krzesła, które symbolizuje zobowiązanie administracji do poszukiwania rozwiązań wspólnie z osobami doświadczonymi ubóstwem. Uczestnictwo oznacza również szacunek dla każdego człowieka, poświęcenie czasu, zainteresowanie, wysłuchanie. W tym sensie, wydarzenie w Pałacu d'Egmont podkreślało wdzięczność osób doświadczonych ubóstwem za danie im możliwości uczestnictwa. Bezpośredni udział tych osób w różnorodnych gremiach powinien być zapewniony, aby mogli zasiąść do stołu na równych prawach. Z tego punktu widzenia, przenośne, składane krzesło było również symbolem gotowości zaproszenia „do stołu” wszystkich zainteresowanych.

Komisja Europejska zaprezentowała model małego cyrku, stawiając na pierwszym i najważniejszym miejscu brak struktury i odważnych dokonań. Jednakże, był to również symbol ukazujący sztukę organizowania świetnych wydarzeń, które odnoszą sukces dzięki

włączeniu różnorodnych elementów i talentów improwizacyjnych. Cyrk był miejscem tolerancji, w którym spotykało się wielu różnych ludzi wraz z widownią skupioną wokół artystycznych prezentacji. Pragnienie, by "przejsć samego siebie", pokonać dotychczasowe możliwości i granice było również wpisane w doświadczenie cyrku. Czasami przedstawienie stawało się dosłownie i w przenośni „balansowaniem na linie”. W skrócie, cyrk był również miejscem, gdzie wiele akcji łączyło się we wspólnym wydarzeniu. To symbolizuje gotowość ludzi do wspólnego działania i pomagania innym.

4 Rezultaty warsztatów i sesji plenarnej

W tle rozgrywających się wydarzeń dotyczących dotychczasowych Spotkań, uczestnicy dyskutowali w siedmiu warsztatach nt. głównych wyzwań, aspektów integracji społecznej oraz kwestii jak rezultaty Spotkań można by szerzej propagować w przyszłości. Dyskusja obejmowała rozległy zakres tematów: możliwości uczestnictwa dzieci i młodzieży w edukacji oraz w szkoleniach, promocja aktywnej integracji poprzez włączenie w rynek pracy, niepewne zatrudnienie, bieda dzieci, rodzin oraz samotnych rodziców, zwalczanie długotrwałego ubóstwa i zapobieganie międzypokoleniowej biedzie, walka z bezdomnością, integracja migrantów oraz mniejszości narodowych, włączenie osób doświadczonych ubóstwem w struktury konsultacyjne i wspierające, jak również wzmacnianie ich aktywnego uczestnictwa w życiu publicznym.

Rezultaty warsztatów zostały udokumentowane w ramach indywidualnych grup a następnie zaprezentowane na sesji plenarnej i posłużyły końcowej dyskusji. Jérôme Vignon, naczelnik Wydziału ds. Zabezpieczeń Społecznych i Integracji, Elise Willame, szef Komitetu ds. Zabezpieczenia Społecznego i Renzo Fior, prezydent Emmaus International, uczestniczyli w dyskusji i odpowiadali na pytania publiczności.

Rezultaty warsztatów¹

Patrząc na rezultaty warsztatów, obserwatorowi zostaje przypomniany symbolizm kostki do gry. Pomimo wielu raportów na temat propozycji polepszenia warunków życia ludzi doświadczonych ubóstwem, stało się również jasne, że istnieje brak ogólnych struktur. Zauważalny był fakt, że żaden z uczestników warsztatów nie poruszył kwestii zintegrowanego podejścia w zakresie narodowego ustawodawstwa, które mogłoby stać się przewodnikiem w walce przeciwko ubóstwu i wykluczeniu społecznemu. Niektóre grupy osiągnęły częściowy sukces na poziomie lokalnym. Została podjęta duża liczba projektów i inicjatyw, ale te propozycje nie tworzą ogólnej całościowej strategii. Otwarta Metoda Koordynacji w ramach Strategii Lizbońskiej i Narodowe Plany Działania w zakresie przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu także nie zademonstrowały spójnego planu polityki na poziomie Unii Europejskiej lub pomiędzy pojedynczymi krajami członkowskimi. Co więcej, jeden kraj członkowski nie jest świadomy podejść, które stanowią już normalną praktykę przez jakiś czas w innych krajach. Pomimo to, wymiana okazała się stymulująca; wymieniono pomysły i doświadczenia takie jak e jaki sposób lepiej dotrzeć do poszczególnych grup docelowych.

Stwierdzono, że to nie pomyłka, że w ostatnich latach pytanie o działania w zakresie walki z wykluczeniem społecznym i ubóstwem znalazło się na porządku dziennym na wszystkich poziomach polityki. Rośnie świadomość w poszczególnych krajach członkowskich, że

---

¹ Pełny raport z warsztatów będzie dostępny na: www.eapn.org w sekcji dotyczącej Europejskich Spotkań Osób Doświadczonych Ubóstwem (European Meetings of People Experiencing Poverty)

konkretne wsparcie oraz większe uczestnictwo są konieczne, aby umożliwić ludziom życie na własną odpowiedzialność. Z punktu widzenia osób zainteresowanych, największe przeszkody w walce z ubóstwem i wykluczeniem społecznym to: dyskryminacja, stygmatyzacja, rasizm i ksenofobia, ale również brak chęci ze strony polityków i, w niektórych wypadkach, *de facto* nieumiejętność redystrybucji społecznego dobrobytu w sposób bardziej efektywny, za pośrednictwem społecznych transferów i usług. Staje się jasne, że jest to zadanie dla całego społeczeństwa, z którym poradzić sobie mogą wszystkie kraje członkowskie tylko wtedy, kiedy będą działać razem we wspólnym Domu Europy (House of Europe). Podczas gdy rezultaty z warsztatów wskazują na te strukturalne problemy, to sformułowane wymagania i rekomendacje również wskazują – według uczestników – na możliwe poziomy startowe dla dalszych osiągnięć.

Promocja uniwersalnych podejść do kwestii zwalczania ubóstwa na poziomie polityki

Jeden z delegatów deklaruje, że nikt nie chce żyć w biedzie i żadne dziecko nigdy nie powie, że chce być biedne, ani kiedy dorośnie. Systemy zabezpieczeń społecznych w poszczególnych krajach członkowskich muszą zatem być zbudowane w sposób odporny na ubóstwo. Problem ten dotyczy nie tylko nowych, wschodnioeuropejskich krajów członkowskich, w których sytuacja ludzi starszych i mniejszości narodowych w szczególności (np. wspólnoty Romów) rozwija się wzdłuż problematycznych linii. Również w innych krajach członkowskich, mimo stosunkowo dobrze rozbudowanych systemów zabezpieczeń społecznych, zasiłek socjalny dla rodzin i dzieci nie zapewnia życia powyżej granicy ubóstwa, po otrzymaniu świadczeń i usług socjalnych. Szczególnie dramatyczny jest wzrost liczby tzw. "pracujących biednych". Będąc biednym pomimo posiadania pracy, niestety, jest obecnie życiową perspektywą dla wielu grup. Wszechstronne podejście do walki z wykluczeniem społecznym obejmuje też apel wyartykułowany w trakcie warsztatów o godne warunki pracy i płacy, o przyzwoite minimum dochodowe, o nieograniczony dostęp do szkoleń i edukacji oraz usług zdrowotnych, o odpowiednie zabezpieczenie dla dzieci i rodzin, jak i zmniejszenie dyskryminacji (szczególnie ze względu na płeć) i wszelkiego rodzaju niekorzystnych sytuacji. Aby osiągnąć większy postęp, delegaci domagają się, by sprawy ubóstwa i wykluczenia społecznego były zintegrowane w głównym nurcie polityki we wszystkich dziedzinach.

Ludzie doświadczeni ubóstwem często nie mają głosu, aby zwrócić uwagę opinii publicznej na ich sytuację. Żądanie lepszego dostępu do edukacji ma dwuznaczne znaczenie. Z jednej strony, wysoki poziom edukacji jest efektywnym środkiem bojowym przeciwdziałania ubóstwu, podczas gdy z drugiej strony edukacja może być użyta do rozpowszechnienia niekorzystnych informacji na temat ludzi społecznie marginalizowanych. Systemowe rozwiązania ustawodawcze w walce z ubóstwem i wykluczeniem społecznym możliwe są do wygenerowania tylko wtedy, gdy uczestnictwo osób zainteresowanych jest traktowane poważnie oraz istnieją mechanizmy rozpowszechniania. Akceptacja jest słowem kluczowym, w szczególności w debacie na temat metod i środków niezbędnych do osiągnięcia lepszej integracji społecznej. W tym znaczeniu, kraje członkowskie apelują o rozważenie rozwoju i ekspansji nowych modelowych rozwiązań i podejść. Wiele z nich było zaprezentowanych w

czasie warsztatów (modele dla osób bezdomnych, osób starszych, itp.). Jednakże, uczestnictwo oznacza nie tylko, że osoby doświadczające ubóstwa mogą uczestniczyć w życiu społeczeństwa, ale również pociąga za sobą wezwanie dla areny politycznej, by uznać i stawić czoło rzeczywistości, w której znajdują się osoby których te problemy dotyczą. Przykłady z warsztatów pokazują, że istnieje nadal dużo miejsca na poprawę warunków w krajach członkowskich w tym zakresie.

Praktyka dobrych rządów musi być dalej rozszerzana na wszystkich poziomach. Zapisy z warsztatów wykazują jasno, że główny problem walki z ubóstwem leży w mniejszym stopniu w regulacjach ustawowych, a bardziej we wdrażaniu konkretnych polityk na poziomie oddolnym. Dlatego możemy widzieć, że ustawodawstwo nie jest stosowane lub interpretowane restrykcyjnie przez administrację. Tu często miejsce ma brak kultury dobrego rządzenia. Dlatego też jeden z warsztatów czyni zasadniczy apel o dostosowanie prawa do ludzi, a nie odwrotnie. W tym obszarze mieszczą się też luki we włączaniu praw międzynarodowych do ustawodawstw krajowych, zgłaszane przez uczestników. Blisko powiązane z praktyką stosowania prawa jest zapewnianie wszystkim dostępu do usług społecznych i kulturalnych społeczeństwa. Tutaj również problem nie leży tylko w fakcie braku odpowiednich usług, ale w tym, że procedury biurokratyczne działają jak czynnik powstrzymujący, prowadzący do tego, że osoby uprawnione do zasiłków rezygnują z nich „dobrowolnie” (problem szarej strefy). Skutkiem tego jest apel o zobowiązanie nakładane na urzędników wszystkich zaangażowanych władz i agencji w kwestii zapewnienia informacji osobom zainteresowanym. Pewność prawna jest obciążeniem nałożonym na władze w stosunku do obywateli. Jeżeli o prawa trzeba walczyć w toku procedury administracyjnej lub przed sądem, marginalizuje to w szczególności osoby doświadczające ubóstwa.

Uczestnicy na Spotkaniu uważają podejście polityki wielowymiarowej, obejmującej zakresy polityk szczegółowych w zakresie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego, za konieczne, ale jednocześnie są zwolennikami bezpośredniej, ukierunkowanej promocji określonych grup społeczeństwa. Dlatego sprawa najważniejsza wiąże się ze specjalną ochroną kobiet i dzieci, eliminacją dyskryminacji migrantów i mniejszości etnicznych, a także ze skutecznymi środkami przeciw bezdomności. Należy tu zaznaczyć, że ludzie nie powinni być przekazywani z jednego projektu do drugiego, ale powinno się umożliwić im spójny rozwój zdolności i wiedzy w trakcie trwałego rozwoju.

Żądania na poziomie europejskim

Uczestnicy wzywają Unię Europejską do bliższego zbadania jej strategii z uwagi na ich negatywny wpływ na osoby pokrzywdzone. Z warsztatów pochodzi ocena, że, dla przykładu, uwolnienie rynku usług często ma niekorzystny wpływ na osoby doświadczające ubóstwa, na przykład w przypadku ochrony zdrowia i dostaw energii. Wzywa się tu o precyzyjniejszą analizę interakcji. Na tej podstawie wysunięto apel w sprawie kontynuowania Spotkań Osób Doświadczonych Ubóstwem jako platformy informacyjnej. Aby nadać Spotkaniom nawet bardziej znaczącą pozycję w krajobrazie politycznym należy rozważyć jak można wartościowo poszerzyć krąg uczestników. Dla przykładu, uczestnicy wysuwali skargi, że

nieobecny był żaden reprezentant Parlamentu Europejskiego oraz sugerowali, że przedstawiciele pracodawców powinni też być zapraszani w przyszłości.

Dalszy konkretny apel do Unii Europejskiej odnosi się do zajęcia silniejszej pozycji w dyskusji o ustaleniu minimalnego wynagrodzenia i minimalnego dochodu chroniących przed ubóstwem jako europejskiego standardu socjalnego. Po pierwsze, powstaje tu pytanie o związek między najniższym wynagrodzeniem i najniższym dochodem pozwalającym ludziom na godne życie. Z drugiej strony, powstaje pytanie o Europejskie Wynagrodzenie Minimalne i Europejski Dochód Minimalny. Wprowadzenie koszyka podstawowych dóbr i usług zostało uznane za konkretną sugestię, na podstawie której może być możliwe skalkulowanie schematów adekwatnego dochodu minimalnego i innych transferów socjalnych w krajach członkowskich.

Z punktu widzenia uczestników konferencji Unia Europejska musi zwiększyć wysiłki w celu zharmonizowania i zbalansowania Europejskiego Modelu Socjalnego. Wdrożenie Strategii Lizbońskiej pokazuje, że Otwarta Metoda Koordynacji nie pociąga za sobą zobowiązania do podjęcia konkretnego działania politycznego. Dlatego zainteresowani uznają to za zbyt dobrowolne z natury. Wzywa się też Komisję Europejską do czujności większej niż poprzednio aby państwa członkowskie w rezultacie wprowadziły do ustawodawstw narodowych właściwe konwencje i dyrektywy przeciw ubóstwu i wykluczeniu społecznemu oraz gwarantujące prawa człowieka, a także czy istotnie stosują te przepisy. Według delegacji pomocą dla tego celu może być nadanie Karcie Praw Podstawowych stałego i wiążącego miejsca w Europejskim Traktacie Konstytucyjnym.

Według uczestników Spotkania korzystnym byłoby lepsze i trwalsze rozlokowywanie Funduszu Strukturalnego Unii Europejskiej na rzecz walki z ubóstwem. Problem leży w zbyt krótkim trwaniu poszczególnych projektów. Konieczność zgłaszania coraz bardziej nowatorskich zgłoszeń projektów w krótkich odstępach czasu uniemożliwia stworzenie trwałej infrastruktury społecznej i wypracowanie całościowych, stopniowo rozwijanych podejść finansowania. W tym kontekście mieści się wskazanie, że lokalne i regionalne inicjatywy powinny być bardziej promowane.

Wkład panelu

Jérôme Vignon, Przewodniczący Dyrektoriatu ds. Zabezpieczenia Społecznego i Integracji

Pan Vignon w wystąpieniu podkreślił znaczenie europejskiego procesu konstytucyjnego. Bez wiążących podstaw prawnych Unia Europejska nie może działać w materii powiązanej z ubóstwem i wykluczeniem społecznym. W tym sensie Traktat Amsterdamski, podpisany w 1997 roku i wprowadzony w życie w roku 1999, był już dużym krokiem w dobrym kierunku, za którym jednak powinny pilnie podążać kolejne kroki w stronę wspólnej konstytucji.

Również kwestia wkładu Komisji Europejskiej do wiążących, socjalnych standardów minimalnych została ściśle powiązana z kwestią ram prawnych Unii. Komisja Europejska nie może narzucić wiążących zobowiązań na kraje członkowskie nawet, gdyby okazało się, że prowadzi to do większej harmonizacji Europejskiego Modelu Socjalnego oraz walki z

ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Uzgodnione cele i ich wdrażanie należy do kompetencji państw członkowskich. W tym sensie zarzuty w stosunku do Komisji Europejskiej o zbytnią pasywność na tym polu są nietrafione. Powiedziawszy to, Komisja Europejska i Komitet ds. Zabezpieczenia Społecznego pragnęły pracować w kierunku osiągnięcia jaśniejszych definicji postawionych celów na polu zabezpieczenia społecznego, a także by były one wdrażane w bardziej wiążący sposób. Dlatego dostęp do poziomów najniższego dochodu musi być powiązany w sposób bardziej jednoznaczny z kwestią koszyka podstawowych dóbr i usług, do którego obywatele Unii powinni mieć dostęp.

Według pana Vignon'a Unia Europejska może jednakże wskazać również na znaczące sukcesy. Unia Europejska ma najspójniejszy system ochrony pracy i ochrony zdrowia ze wszystkich stref ekonomicznych; stworzono dialog społeczny. Poczyniono wiele ulepszeń, zwłaszcza w obszarze ochrony przed dyskryminacją. Dla przykładu, w Unii ludzie mają teraz prawo do podjęcia działań przeciwko dyskryminacji, co może pomóc zwłaszcza Romom w poprawie ich sytuacji. W kontekście Funduszu Społecznego istnieją określone linie programowe do wsparcia pracy dla i z migrantami.

Osłabiło to zarzuty, że Strategia Lizbońska służyła tylko zapewnianiu interesów ekonomicznych. Nałożyła zobowiązanie na kraje członkowskie do opracowania strategii przeciw ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, strategii na rzecz podniesienia poziomu wymiany oraz dostępności informacji, a także ich porównywalności, na temat warunków życia w Europie. Wreszcie, podkreślił centralną rolę mobilizacji zainteresowanych i ożywienia procesu konstytucyjnego we wzmacnianiu wymiaru społecznego w Unii Europejskiej.

Elise Willame, Przewodnicząca Komitetu ds. Bezpieczeństwa Społecznego

Według pani Willame Komitet Bezpieczeństwa Społecznego pracuje nad daniem osobom doświadczającym ubóstwa i wykluczenia społecznego większych szans uczestnictwa. Strategia Lizbońska i wywodzące się z niej cele już zawierają jasne zobowiązania nałożone na państwa członkowskie w tym względzie. Wiele nierozwiązanych kwestii poruszonych przy okazji 6. Spotkania Osób Doświadczających Ubóstwa zostało uwzględnionych w tych celach. W tym sensie te tematy były w porządku działań instytucji europejskich i rządów narodowych. Kwestią jest jednak zapewnienie, że decydenci na wszystkich poziomach rzeczywiście przystąpią do realizacji ustalonych celów.

W odniesieniu do kwestii jak Strategia Lizbońska może być wdrażana w sposób bardziej efektywny pani Willame wskazała na potrzebę dalszego zwiększania uczestnictwa wszystkich zainteresowanych. W tym mieści się zadanie poszerzania dialogu na wszystkich poziomach. i wreszcie, według niej spotkania ponadnarodowe są głównym elementem dalszych działań

Jednakże uczestnictwo znaczy także branie ludzi na poważnie. W tym sensie pani Willame podniosła zaniepokojenie uczestników odnośnie potencjalnego niekorzystnego wpływu liberalizacji usług i z niego wywiodła mandat dla Komitetu Zabezpieczenia Społecznego do zdobycia dla siebie jaśniejszego obrazu wpływu społecznego jego inicjatyw w przyszłości. Jednocześnie zapewniła delegatów, że Komitet będzie kontynuował bycie miejscem wymiany i wsparcia dla zainteresowanych.

Renzo Fior, Przewodniczący Emmaus International

W przeciwieństwie do często pojawiającego się w trakcie Spotkania apelu o lepsze wsparcie państwowe inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych pan Fior wyraził pogląd, że w celu zapewnienia niezależności organizacje powinny kierować się w stronę zdobywania jej bardziej niż w kierunku pozyskiwania umów finansowych. Praca Emmaus również potwierdziła doświadczenia zgłaszane przez uczestników 6. Spotkania. Za centralną troskę uznano zwrócenie osobom doświadczającym ubóstwa i wykluczenia społecznego ich godności. W tym celu ważne jest też nie umieszczanie zainteresowanych w stałym związku zależności od transferów socjalnych, gdyż to odbiera im zdolność do samodzielnego życia.

Zdaniem pana Fior'a nie jest realistyczne oczekiwać realizacji celów Strategii Lizbońskiej do roku 2010. Jako że, odwrotnie, ubóstwo i wykluczenie społeczne się zwiększa, niejasnym jest dla niego jak ma być osiągnięty ważny przełom w przeciągu nadchodzących trzech i pół roku. Co więcej, zasada ekonomii rynkowej, jako podstawa Unii Europejskiej, jest według niego nie do pogodzenia z żądaniem pełnego włączenia wszystkich obywateli. Wreszcie, polityka liberalizacji i prywatyzacji, zwłaszcza w obszarze dostaw usług publicznych (energii, wody pitnej) przynosi ze sobą nowe przejawy wykluczenia społecznego. Dlatego politycy zobowiązani są do wysłuchania osób doświadczających ubóstwa i wykluczenia społecznego. W tym sensie 6. Spotkanie, podobnie jak poprzednie, miało wielki wkład w promowanie prawa do posiadania głosu.

5 Oświadczenia zamykające

Franz Thönnnes

Parlamentarny Sekretarz Stanu Federalnego Ministerstwa Pracy i Spraw Społecznych

Pan Thönnnes podkreślił, że 6. Spotkanie charakteryzowało się konstruktywnymi rozmowami i dyskusjami, z których wszyscy uczestnicy mogli wynieść nowe wrażenia i perspektywy. Wydarzenie jasno pokazało, że Spotkania Osób Doświadczających Ubóstwa przynoszą zmiany. Według pana Thönnnesa, trzy aspekty były szczególnie ważne. Po pierwsze, możliwe było zwiększenie zaangażowania osób doświadczających ubóstwa w dyskusję polityczną oraz proces decyzyjny na poziomie europejskim i narodowym od roku 2001. Po drugie, obraz ubóstwa i wykluczenia społecznego stał się bardziej namacalny i łatwiejszy do zrozumienia dzięki wskazywaniu na i analizowaniu określonych warunków. i po trzecie, wiele przykładów pokazało, że angażowanie zainteresowanych w proces polityczny może mieć pozytywny wpływ na pokonywanie ich sytuacji i rozwiązywanie problemów. Może to być wyraźnie zaobserwowane w wielu lokalnych, regionalnych i narodowych forach, w których uczestnictwo zainteresowanych ma miejsce.

Mottem Prezydencji Niemieckiej było „Jednoczenie sił dla socjalnej Europy – dla socjalnego świata”. Stworzenie zaufania i akceptacji dla socjalnej Europy będzie możliwe, jeżeli prawdopodobnym dla ludzi się stanie, że Europa oferuje perspektywę wszystkim obywatelom. Spotkanie pokazało, że doświadczenie ubóstwa nie jest nieodwracalnym losem, na który skazani zostali zainteresowani. Okazują oni znaczące zaangażowanie i kreatywność każdego dnia i czynią swe żądania słyszalnymi. Decydenci i rządy zostały zobligowane do słuchania osób doświadczających ubóstwa w celu uzyskania określonej wiedzy, którą mogliby użyć w działaniach politycznych na rzecz tych osób. Osoby doświadczające ubóstwa potrzebują pomocy państwa i społeczeństwa. Oznacza to kombinację wsparcia samopomocy i wiarygodnych minimalnych standardów opieki społecznej. Te standardy minimalne muszą zawierać w sobie przede wszystkim zbieżność z potrzebami osób, które ze względu na chorobę, niepełnosprawność, trudnych warunków lub niskiego poziomu wykształcenia zbyt odbiegają od zapotrzebowania rynku pracy. Zawiera się w tym również uczciwa zapłata za pracę, dach nad głową, opieka zdrowotna oraz dostęp do edukacji od bardzo młodego wieku.

Ludo Horemans

Przewodniczący EAPN

Według Ludo Horemansa Spotkanie pokazuje, że Unia Europejska jest daleko od osiągnięcia celu, jakim jest zwalczenie ubóstwa i wykluczenia społecznego. Rok 2010 jest tuż za rogiem, a to oznacza, że walka musi być kontynuowana z nawet większym wysiłkiem. Jego apel nie do zapomnienia głosił, że ubóstwo i wykluczenie społeczne są niesprawiedliwością, której nie można tolerować w jednym z najbogatszych regionów świata. Szczególnie na Spotkaniu delegaci nie powinni nigdy tracić wzroku z faktu, że zagadnienie ubóstwa i wykluczenia społecznego dotyczy wymiaru światowego. Eliminacja ubóstwa obejmuje wielką liczbę metod. Zasadniczym elementem jest pamiętanie, że polityki muszą być wypracowywane przeciw ubóstwu, a nie przeciw ubogim. Tu centralnymi tematami walki z ubóstwem są schematy przyzwoitego dochodu minimalnego, uczciwa płaca, uczestnictwo na wszystkich poziomach, a w szczególności uczestnictwo tych bezpośrednio dotkniętych ubóstwem.

Davor Dominkuš

Pełniący obowiązki Dyrektora Generalnego do Spraw Społecznych w Ministerstwie Pracy, Rodziny i Spraw Społecznych Republiki Słowenii

Pan Dominkuš wyraził przekonanie, że wszyscy uczestnicy przeżyli Spotkanie jako formę osobistego wzbogacenia. Bardzo osobiste, mocne w niektórych przypadkach opisy zainteresowanych podkreślały zdecydowaną potrzebę walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Jest to przede wszystkim kwestia zapewnienia dostępu do obszarów edukacji, pracy, mieszkalnictwa, ochrony zdrowia oraz usług kulturalnych i socjalnych. Walka z ubóstwem jest jednym z centralnych tematów politycznych w Słowenii, w których Narodowy Plan Działania odgrywa zasadniczą rolę. Polityczne podejście do walki z ubóstwem i wyłączeniem społecznym łączy metody wspierania samopomocy zainteresowanych, jak również, na pierwszym miejscu, elementy prewencyjne, służące zapobieżeniu ubóstwu i wykluczeniu. Rezultaty tego podejścia można dostrzec w korzystnym trendzie odnośnie stopy ubóstwa w Słowenii. Jednakże w celu zabezpieczenia i poprawienia rezultatów potrzebny jest ciągły dialog na poziomie narodowym, regionalnym i lokalnym. Szóste Spotkanie służyło przypomnieniu znaczenia przywiązanego do włączenia zainteresowanych w tym względzie. W tym tonie Słoweńska Prezydencja poweźmie intensywną rolę kontynuatora i projektanta procesu dyskusyjnego, który się zaczął, i wystosuje zaproszenia na 7. Europejskie Spotkanie Osób Doświadczających Ubóstwa.

Załącznik 1: Wnioski 6. Europejskiego Spotkania Osób Doświadczonych Ubóstwem z Niemieckiej Prezydencji w Unii Europejskiej przedstawione Radzie do Spraw Zatrudnienia, Polityki Społecznej, Zdrowia i Spraw Konsumenckich dnia 30 i 31 maja 2007 roku

Z radością przyjmujemy do wiadomości, że Rada Wiosenna podkreśliła wagę wymiaru społecznego Europy i wzmocniła wolę zapewnienia silniejszej pozycji spójności ekonomicznej i społecznej w Europie. Podobnie przyjmujemy wiadomość chęć skierowania zwiększonej uwagi, wyrażoną przez Radę Wiosenną, na wspólne cele społeczne w ramach Strategii Lizbońskiej oraz wskazanie, że Unia Europejska może być sukcesem tylko wtedy, gdy adekwatne zabezpieczenie społeczne będzie zagwarantowane jako uzupełnienie wzrostu ekonomicznego. W tym celu należy wypracować wspólnotowe standardy minimalne, a instrumenty Otwartej Metody Koordynacji będą w coraz większym stopniu koncentrowane na centralnych sprawach.

Potwierdzono, że otwarty dialog pomiędzy dotkniętymi ubóstwem i przedstawicielami rządów z okazji Europejskich Spotkań Osób Doświadczonych Ubóstwem jest ważny w kształtowaniu Otwartej Metody Koordynacji na poziomie europejskim. Szóste Spotkanie Osób Doświadczonych Ubóstwem zauważa, że uczestnictwo osób dotkniętych ubóstwem poprawiło się od stworzenia tych Spotkań w 2001 roku. Spotkania zintensyfikowały wymianę między osobami doświadczonymi ubóstwem ze wszystkich krajów członkowskich oraz uruchomiły proces uczenia. Przyczyniło się to do budowania i wzmocnienia form uczestnictwa i współpracy osób dotkniętych wykluczeniem w krajach członkowskich prowadząc do małych kroków postępu czynionych szczególnie na poziomie lokalnym. W rezultacie wzmocniła się podstawa intensywniejszego uczestnictwa politycznego i obywatelskiego osób zainteresowanych.

Należy zauważyć również, że istnieją szerokie wariacje w odniesieniu do sojuszu osób dotkniętych ubóstwem i ich integracji przez rządy w procesach narodowych, które nadal wymagają poprawy w niektórych krajach członkowskich. Dlatego niemiecka Prezydencja podkreśla potrzebę zwiększania wysiłków zaangażowania wszystkich partnerów i wzywa państwa członkowskie do pełniejszego włączania rezultatów i wniosków Spotkań Osób Doświadczonych Ubóstwem do swojej pracy. W celu zapewnienia intensywnego i ciągłego dialogu sugeruje się, by pomiędzy Spotkaniami delegaci utrzymywali kontakt z członkami Parlamentu Europejskiego na poziomie narodowym. Co więcej, sugeruje się coraz większe praktykowanie zasady zmiany perspektywy i, w ramach wizyt oficjalnych, przypatrzenie się projektom integracji społecznej.

Jednocześnie dyskusje na Szóstym Spotkaniu zorientowane na przyszły rozwój konferencji i wzrost ich ukierunkowania na cele uczyniły jasnym, że w przyszłości dyskusje powinny koncentrować się na konkretnych priorytetach.

W odniesieniu do polityk z zakresu integracji społecznej nacisk położony powinien zostać na następujących:

- Należy podjąć przeciwdziałanie przeciw wszystkim formom wykluczenia i dyskryminacji – ekonomicznej i społecznej – i wszystkim jednostkom należy zagwarantować godne życie. Wzmacnianie spójności społecznej jest fundamentem europejskiego modelu socjalnego.
- Rynek pracy musi być projektowany w taki sposób, by nawet osoby najbardziej od niego oddalone miały daną szansę uczestnictwa ekonomicznego. Dlatego należy użyć wszelkich możliwości służących aktywnemu włączaniu do społeczeństwa również osób najbardziej wykluczonych. Musi być zapewniony adekwatny dochód minimalny bez zaniedbywania zasady, że praca musi popłacać. Jednocześnie osobom zainteresowanym należy oferować zrównoważony system środków wsparcia w warunkach polityki aktywizującej rynek pracy, jak również w warunkach dostępu do usług wysokiej jakości. W tym kontekście powszechny dostęp do edukacji i szkolenia jest priorytetem.
- Europejski model socjalny musi być dalej rozwijany poprzez wspólnotowe standardy minimalne i stopniowe wdrażanie wspólnych celów w zakresie zatrudnienia, zabezpieczenia społecznego i integracji społecznej. To zawiera również skuteczne zabezpieczanie środków do życia osobom niezdolnym do pracy zarobkowej, jak również zapewnianie, że wszyscy mają dach nad głową i zagwarantowany dostęp do publicznej służby zdrowia i opieki. Jest również konieczne, by migranci traktowani byli przyzwoicie w krajach goszczących, a ich integracja społeczna była wspierana.
- Wymagane jest stanowcze zaangażowanie w redukcję ubóstwa dzieci. Najważniejszym celem jest zapobieżenie sytuacji pozostawiania dzieci w sytuacji wykluczenia społecznego już w najmłodszym wieku i w ten sposób odbieranie im możliwości. Dlatego należy zwiększyć wysiłki na rzecz integracji rodziców, zwłaszcza samotnych, z rynkiem pracy i ulepszyć opiekę nad dziećmi, również poniżej trzeciego roku życia, w celu zagwarantowania równych szans edukacyjnych i zapobieżenia przekazywania ubóstwa z jednego pokolenia na drugie.
- W celu osiągnięcia zdecydowanego postępu w walce z ubóstwem i wykluczeniem społecznym konieczne jest włączenie w proces wszystkich osób odpowiedzialnych oraz partnerów na poziomie narodowym i europejskim. Koniecznym warunkiem wstępnym jest

wkład wszystkich poziomów administracji publicznej, społeczeństwa obywatelskiego, środowisk badawczych i osób dotkniętych ubóstwem na etapie projektowania, wdrażania i obserwacji środków oraz ich ewaluacji biorącej pod uwagę rezultaty, korzyści i ich trwałość. Określenie celów narodowych może wspomóc ten proces.

Załącznik 2: Uczestnicy